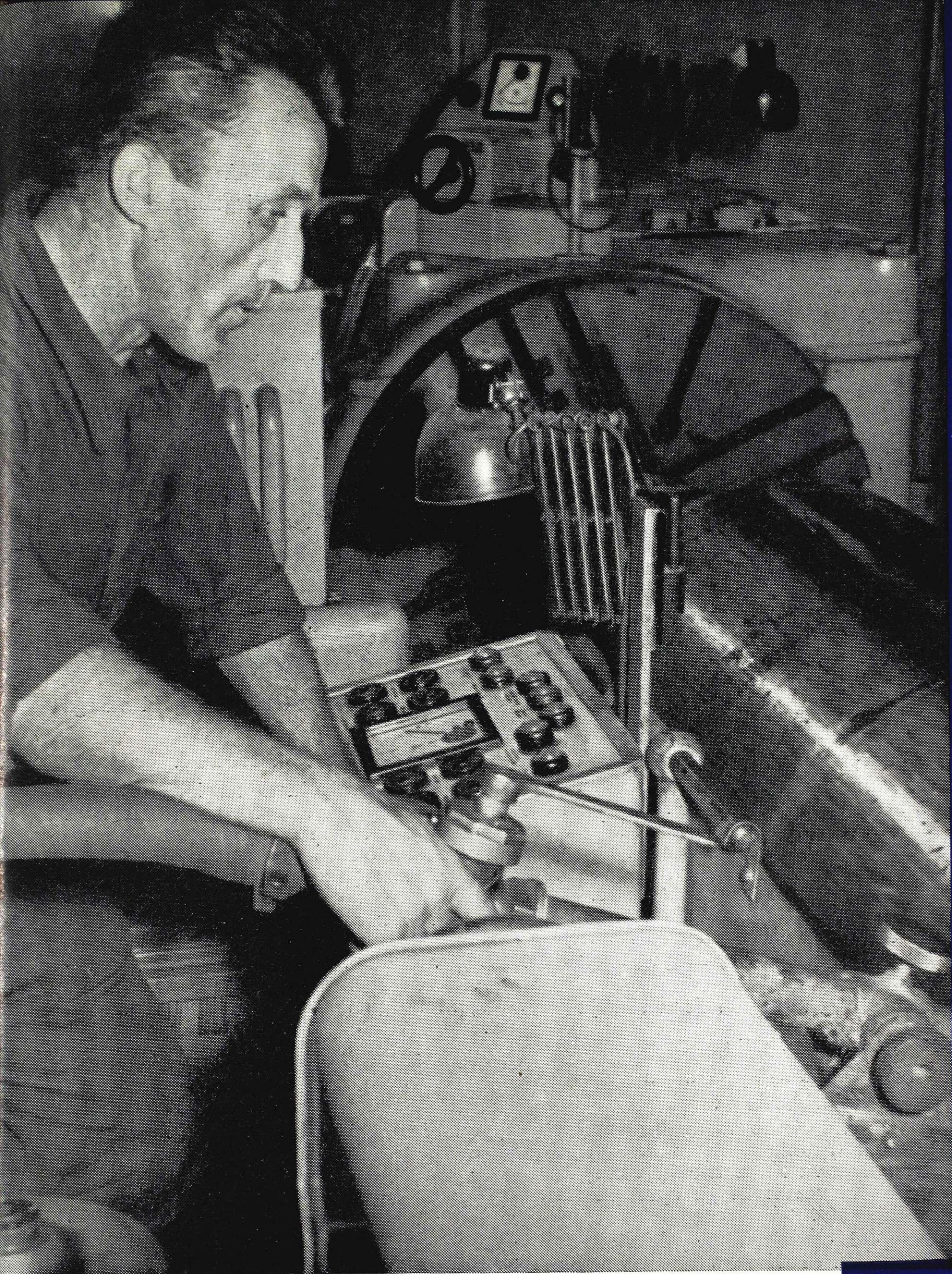

1956

9

ŽELEZAR

Vesti o naših sodelavcih

PREKLICI

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, glasečih se na imena:

Simonišek Ladislav, promet; Rataj Andrej, opekarna; Rajčevič Dušan, Javornik I.; Podlogar Vinko, Javornik I.; Cerovšek Milan, plavž, Gasar Ivan, žičarna; Cimprič Jože, gradbeni odd.; Tramte Franc, promet; Rajhman Janez, pred. obrati; Žižek Stefan, žič. valjarna; Praprotnik Boris, hladna valjarna, Frelj Anton, hladna valjarna; Gasar Peter, žičarna; Brajc Alojz, pred. obrati in Čop Ivan, žičarna.

PREKLIC

Preklicujeva in obžalujeva vse, kar sva žaljivega trdili o tov. Burnik Albini, ker nimava osnove za take trditve. Zahvaljujemo se ji, da je opustila kazensko tožbo.

**Balanč Alojzija in Klemenčič
Marija, elektrodni oddelek**

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi svojega moža

VIKTORJA BERCETA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so sočustvovali z menoj ob težki izgubi. Zahvaljujem se tudi dr. Keržanu in dr. Rosenštajnovi za dolgoletno zdravljenje pokojnega moža, kakor tudi moškemu pevskega zboru in godbi na pihala za izvajanje žalostinke.

Ob tej priliki izrekam zahvalo vsem darovalcem vencev in cvetja ter prebivalstvu Javornika in Koroške Bele, ki ga je spremilo na zadnji poti.

Žalujoča žena Marija

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi dragega očeta

VINKA ARHA

se prisrčno zahvaljujem vsem darovalcem cvetja, jeseniški godbi, gasilcem Železarne, obratnemu kolektivu Železarne in vsem, ki so z nami sočustvovali in ga spremili na njegovi zadnji poti.

**Žalujoči otroci: Vinko, Marica in
Zvonko z družinami.**

ZAHVALA

Ob nenadni in tragični izgubi našega sina in brata

SLAVKA AMONA

se najiskreneje zahvaljujemo vsem darovalcem lepega cvetja, godbi DPD Svoboda Jesenice, pevskega zboru DPD Svoboda Javornik za lepo petje. Iskrena zahvala mladini iz Koroške Bele za vso skrb in požrtvovalnost ob težki in nenadni izgubi našega Slavkota. Zahvaljujemo se tudi obratovodstvu, sindikalni ter mladinski organizaciji prometnega oddelka Železarne Jesenice, kakor tudi govornikom za poslovilne besede ter vsem številnim mladim prijateljem našega Slavkota, ki so ga v tako lepem in velikem številu spremili na njegovi zadnji poti v prerani grob.

Žalujoči: mati Terezija, sestra Danica in brat Lado

ZAHVALA

Ob težki in nenadomestljivi izgubi našega moža in očeta

JOZETA GOVEKARJA

se iskreno zahvaljujem za izkazano pomoč organizacijam ZK, SZDL, ZBNOV in organizaciji delovnih žena terena Plavž, osebju Doma onemoglih, kakor tudi govorniku tov. Kozarju za poslovilne besede. Zahvaljujem se vsem sostanovalcem, ki so sočustvovali z menoj, kakor tudi sodelavcem iz obrata žičarna ter godbi in pevcem DPD „Svoboda“ Jesenice. Iskrena hvala tudi vsem darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoča žena in hčerka Vlasta

REŠITEV KRIŽANKE IZ 8 ŠTEV.

Vodoravno: 1. akter, 6. redna, 10. pretikam, 12. ar, 13. nak, 14. kra, 15. EKG, 16. Om, 17. uši, 18. kolo, 19. Palestina, 22. panj, 23. trd, 24. D(rago) K(orenin), 26. ena, 27. Pad, 28. Mal, 29. R(avnik) J(ože), 30. zanikati, 32. mesar, 33. Marin (Gabrovšek).

Navpično: 1 apno, 2. krampanje, 3. tek, 4. et, 5. rikše, 6. Raa, 7. em, 8. nakladati, 9. Argo, 11. Kristan, 15. eon, 17. ulj, 18. KID, 20. Ana, 21. trdim, 22. perm, 25. klin, 27. par, 28. mar, 30. za, 31. K(omljanc) A(nton).

ŽELEZAR - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE ○ SEPTEMBER 1956 - ŠT. 9 - LETO 5

Izdaja tovarniški odbor Sindikalne podružnice ZJ / Ureja uredniški odbor / Odgovorni urednik: Janko Burnik, Obrtniška 31 / Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja« Kazina — Železarne Jesenice. Int. tel. 271. — Dopise in fotografije pošiljajte na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. — Rokopisi se ne vračajo. / Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. / Klišee izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju.

Na ovitku: Brušenje valjev — Foto France Torkar

Pred veliko stavko v tovarni na Javorniku

SIRENA JE ZATULILA...

V mesecu septembru je delovno ljudstvo Gorenjske in vse Slovenije dostojno in veličastno proslavilo dvajsetletnico stavkovnega gibanja v Sloveniji. V času velikih stavk skoraj ni bilo večjega podjetja, kjer delavci ne bi na ta ali oni način izražali svojega nezadovoljstva nad kapitalističnim izkoriščanjem. Lastniki podjetij in tovarn so takrat po mili volji gospodovali in rezali dokaj tenke kose kruha, ki pa ga je bilo treba dobesedno prigarati.

Stavke so se vrstile druga za drugo, povsod pa je vrelo med delavstvom. Preko svojih zaupnikov se je organizirano delavstvo borilo za boljši kos kruha in na ta način tudi za večji zaslužek. Lepa beseda seveda ni veliko zalegla in kapitalistični izkoriščevalci so imeli za delavske zahteve ter njihove pripombe gluha ušesa. Prav zaradi tega je potrebno, da po dvajsetih letih obudimo spomine na tiste dni, ko v naši tovarni niso ropotali stroji, delavci pa so nestrpnost pričakovali rezultatov pogajanj. Takrat so v glavnem obstojale tri strokovne organizacije in sicer SMRJ, ki je bila tudi najmočnejša, druga je bila NSZ in tretja JSZ. Na-

vedenim strokovnim organizacijam se je kmalu pridružila še četrta ZZD. V organizaciji SMRJ se je zbiralo delavstvo, ki je bilo socialistično in napredno usmerjeno, v NSZ je prevladoval takoimenovani monarhistični duh, dočim pa je bilo članstvo JSZ klerikalno opredeljeno.

Komunistična Partija je bila takrat prepovedana od vladajočih režimov, zato je morala svoje delo opravljati le preko legalnih strokovnih organizacij, ki so imele svoje zapornike po vseh obratih tako na Jesenicah kakor tudi na Javorniku. Zgoraj navedene organizacije so v tistem času organizirale medstrokovni stavkovni odbor, v tem odboru pa so sodelovali naslednji tovariši:

Na Javorniku: tov. Kralj Ignac, Gerdej Anton, Praprotnik Joža, Pristov Joža, Medja Milan, Rajnhart Jaka, Krt Janez, Kalan Rudolf, Dolinar Maks, Suzina Pavel, ki so zastopali strokovno organizacijo SMRJ, predstavnik NSZ v tem odboru pa sta bila tov. Praprotnik Vinko in Kalan Matevž, organizacija JSZ pa je imela prav tako tri zastopnike in sicer: Smolej Valentin, Noč Jaka in Smolej Anton.

Navedeni tovariši so v glavnem vodili razpravo o spornih vprašanjih z zastopniki oz. predstavniki podjetja KID. Šest mesecev so delavski zaupniki opozarjali takratno tovarniško vodstvo KID, naj uredi sporna vprašanja, ki niso bila v skladu s kolektivno pogodbo iz leta 1934. Najbolj pereča zadeva je bila vsekakor na lahki progi, kjer je bilo neurejeno vprašanje glede težine cagljev. Vodstvo podjetja namreč ni hotelo priznati dejanske težine cagljev, n. pr. če je cagelj tehtal 50–60 kg, ga je podjetje v tem primeru priznalo le za težino 40 kg. Delavstvo pa je bilo na ta način prikrajšano pri zaslužku. Drugo prav tako pereče in sporno vprašanje pa je bilo na težki progi ter v obratu debele pločevine, kjer podjetje delavcem ni hotelo priznati akordne postavke v času, ko so opravljali reparaturna dela, čeprav so bile takšne plače zajamčene v kolektivni pogodbi iz leta 1934. Vodstvo podjetja je z urejevanjem teh vprašanj odlašalo iz dneva v dan, navedeno in razjarjeno delavstvo pa se je odločilo za stavko. 12. julija 1935 ob 6. uri zjutraj so ustavili stroje, delavci so zasedli tovarno, ne da bi svoja delovna mesta ob koncu dneva zapustili in tako začeli s spontano stavko. Glavni zaupniki so o stavki obvestili merodajne činitelje, sestavljen pa je bil tudi stavkovni odbor, ki je vodil pogajanja s predstavniki podjetja, dočim je ilegalni stavkovni odbor skrbel za red in mir, tako da v času trajanja stavke ni bilo niti enega incidenta ali izgreda. Člani ilegalnega stavkovnega odbora so bili tovariši — komunisti Noč Janko, Noč Valentin, Noč Anton, Lukič Jože, Preželj Karel, Kejžar Viktor in Stražišar Viktor. V jeseniških obratih pa so sestavljali odbor tovariši: Pibernik Albin, Čelesnik Jože, Albreht Lovro, Pogačnik Nande, Federle Franjo, Stražišar Polde, Resman Franc, Mlakar Janez in drugi.

Sestavljenih je bilo 18 spornih točk, ki sta jih predložila podjetju glavna zaupnika Vencelj Perko in Kralj Ignac, in sicer dne 12. julija od 9.—10. ure dopoldne. 13. julij je bil določen dan za pogajanja z zastopniki podjetja in to v šoli na Kor. Beli, delavstvo pa je zahtevalo, da morajo biti pogajanja v tovarni. Prvo pogajanje, ki ga je vodil banovinski inšpektor za delo ing. Baraga, je bilo v šoli na Kor. Beli. Gospodje so odklanjali delavsko zahtevo, da bi pogajanja imeli v tovarni, kategorično pa so zahtevali, da je treba odstraniti izpred tovarne žene — stražarje. Na prvem pogajanju je bilo sprejetih vseh 18 spornih točk

in ena točka, ki jo je predložilo v razpravo podjetje. Dan pozneje je delničar Praprotnik cinično in poniževalno zasmehoval žene, ki so stražile pred vhomom v tovarno, češ, da žene niso za stražarje, temveč za k štedilniku in za v posteljo. Zaupniki delavskih organizacij niso vzdržali raznih zbadljivk in zasmehovanj, zato so demonstrativno zapustili pogajanja. Stavkajoče delavstvo je bilo po svojih zastopnikih obveščeno o poteku pogajanj, po tem dogodku pa so bila pogajanja prekinjena za dobo štirih dni.

Ker se je vodstvu podjetja vendarle mudilo zaradi dobre konjunktura, so bila po prekinitvi zopet obnovljena pogajanja s predstavniki delavskih organizacij, v obratih na Jesenicah pa so iz solidarnosti z javorniškimi delavci začeli stavkati ter so delo ustavili dva dni pozneje, to je 14. julija nekako ob 14. uri popoldne. Med stavko v obratih Železarne je vladala revolucionarna skladnost. Jeseniško in javorniško delavstvo je v svoji stavki uspelo in zmagovalo predvsem zaradi svoje trdne enotnosti. 24. julija ob 1. uri ponoči so bila uspešno zaključena pogajanja. Vodstvo podjetja je po večdnevni pogajanjih ugodilo delavskim zahtevam in sprejelo glavne sporne točke. Po končani stavki seveda ni prenehala kapitalistično izkoriščanje in sicer v najrazličnejših oblikah.

Razumljivo je, da je bil uspešen zaključek stavke za delavstvo, zaposleno pri KID, velikega pomena, skratka, to je bila zmaga delavskih organizacij, ki so vodile borbo za delavske pravice z ljudmi pri podjetju takratne KID. Vedeti pa moramo, da je stavka imela tudi posledice in sicer v obliki odpustov iz delovnega razmerja. Tako so kmalu po končani stavki odpustili oba glavna zaupnika na Javorniku in sicer Ignaca Kralja ter Viktorja Stražišarja, kakor tudi tovariše Adolfa Kragoljnika, Janeza Tavčarja in Simona Vengarja, ki so v času trajanja stavke nasilno odstranili iz tovarne Kučina, delovodjo v valjarni ter obratovodjo Zemlaka iz valjarne pločevine. Vsi navedeni so morali iskati zaslužek kjerkoli, svojih delovnih mest v tovarni pa niso našli. Prav tako so bili odpušteni iz delovnega razmerja organizatorji in idejni vodje velike stavke v obratih Jesenice, in sicer Albin Pibernik, Polde Stražišar, Franjo Federle, Vencelj Perko in Franc Ravnik. Navedeni tovariši so bili v glavnem obratni zaupniki delavske organizacije SMRJ ter komunisti.

Stavka - velika šola ljudskih množic

Več pozornosti delu grupnih in obratnih delavskih svetov

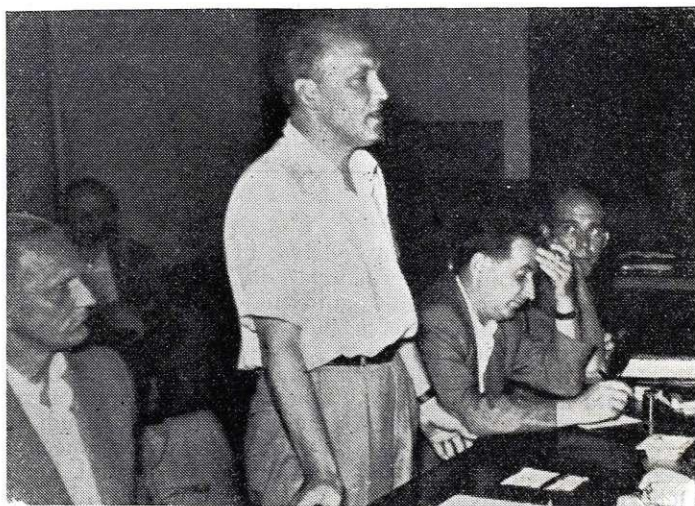
**Na IV. zasedanju je govoril tudi
Sergej Kraigher, direktor Zveznega
urada za planiranje**

V petek, dne 10. avgusta 1956, je bilo v dvorani Delavskega doma na Jesenicah IV. redno zasedanje DS. Poleg članov delavskega sveta se je tega zasedanja udeležilo tudi več gostov in sicer: Direktor Zveznega urada za planiranje tov. Sergej Kraigher, ljudski poslanec tov. France Perovšek, sekretar Okrajnega komiteja ZKS tov. Zlatner Mirko, podpredsednik OLO Kranj tov. Bertoncelj in drugi.

Dnevni red tega zasedanja je bil zelo obširen. Clani DS našega kolektiva so obravnavali vrsto zelo važnih vprašanj in potrdili več predlogov, ki jih je pripravil UO Železarne Jesenice, sprejet pa je bil tudi pravilnik o honoriranju sodelavcev glasila „Železar“.

jih dokaj dobro uveljavljajo, vendar pa to ne pomeni, da imamo že dokončno izgrajen sistem delavskega upravljanja. Tov. Kraigher je bil mnenja, da bi morali pri nadaljnjem utrjevanju organov delavskega upravljanja posvečati večjo pozornost predvsem obratnim in grupnim Delavskim svetom. Naslonitev na organe delavskega upravljanja v obratih bi bila za sleherno podjetje precejšnjega pomena. Tov. Kraigher je v svojem izjavljanju dodal tudi to, da smo v nekaterih podjetjih v tej smeri že precej napredovali in smo dali posameznim obratom tudi določeno finančno samostojnost glede obračunavanja njihovega efekta. Na ta način je vsakemu obratu znano, od kod izvirajo proizvodni stroški, ki vplivajo na končno ceno njihovih izdelkov. Tako bomo dosegli sčasoma finančno obračunavanje med obrati posameznega podjetja tam, kjer je podjetje že razmeroma organizirano in ima tudi dobro računovodsko službo.

Tovariš Sergej Kraigher med
svojim govorom na IV. zasedanju
delavskega sveta Železarne
Jesenice

V prvem delu zasedanja so obravnavali več vprašanj s področja tarifne politike v Železarni, govora pa je bilo tudi o premijskem pravilniku, nato pa je ob zaključku zasedanja dobil besedo Direktor Zveznega gospodarskega plana tov. Sergej Kraigher.

Tov. Sergej Kraigher je ugotovil, da je bilo današnje zasedanje DS zanimivo in hkrati poučno, ugotoviti pa je bilo, da smo dosegli primerno stopnjo gospodarskega in političnega razvoja. Vedeti je treba, da se Delavski sveti v večjih in manjših podjet-

Tov. Kraigher je v svojem govoru posvetil precej pozornosti odnosu podjetij do drugih organov samoupravljanja, to je do občin, okrajev, združenj, zbornic, socialnega zavarovanja itd. Praksa zahteva nekatere spremembe oz. izpopolnitve. Te pa je treba poiskati, vendar v tem času ne bi smela zbledeti skrb za probleme, kot je n. pr. vzgoja strokovnih kadrov, na vsak način pa je treba najti primerna sredstva za to vzgojo. Potem ko je tov. Kraigher govoril o pomenu združenj, je pa omenil še zadevo o tehničnem kadru v proizvodnji. Prav delavski

V mesecu avgustu je koristil svoj letni dopust na Gorenjskem član Izvršnega sveta in član CK ZKJ tovariš Franc Leskošek - Luka. To prilikó so izkoristili jeseniški železarji in tovariša Leskoška povabili na Jesenice. Tov. Leskošek si je ogledal obrate železarne, nato pa je bil v prostorih tovarniške Kazine razgovor predstavnikov organov delavskega upravljanja ter političnih organizacij. Razgovor s tovarišem Leskoškom je potekal v prijateljskem vzdušju, razpravljali pa so o važnih vprašanjih, kakor o izboljšanju organizacije dela ter tarifnih in drugih vprašanjih, ki so zanimala predstavnike našega železarskega kolektiva. Tovariš Leskošek je dal predstavnikom našega kolektiva veliko koristnih napotkov ter nasvetov, ki bodo prispevali k izboljšanju samega dela v tovarni.

svet, kot politično upravno vodstvo, bi moral ta problem najbolj zasledovati in nanj tudi tenkočutno reagirati. Zagotoviti je treba kakovostno izboljšanje in tudi številčno povečanje dobrega tehničnega kadra, zavedajoč se, da bo le tako vsestransko napredovala naša proizvodnja. Če bomo stvar tako pojmovali, potem bomo povsem drugače postavili tudi vprašanje nadaljnjega finansiranja strokovnih šol, odveč pa bo sleherna alternativa, ali naj šola obstoji ali ne. Tov. Kraigher je ponovno poudaril, da je treba za strokovne šole na vsak način najti in zagotoviti potrebna denarna sredstva. Tov. Kraigher je bil mnenja, da je DS na tem zasedanju pokazal premalo zanimanja za to vprašanje, iz tega pa je sklepati, da so člani DS za kadrovsko vprašanje vse premalo zainteresirani. Vedeti je treba, da je ustrezno reševanje tega problema v interesu tovarne, občine in okraja, ker gre tu za zaposlovanje novega industrijskega naraščaja, ki raste na Jesenicah.

Tov. Kraigher ni pozabil tudi na plačni sistem. S tem v zvezi je izjavil, da se v

zadnjih treh letih že močno približujemo v glavnem novim družbenim odnosom v pogojih samoupravljanja, glede načina formiranja in razdelitve posameznih fondov. S sistemom teh fondov smo dobili možnost, da gospodarstvo iz lastnih moči ustvarja sredstva za svoj nadaljnji razvoj. Po drugi strani pa s plačnim sistemom — kakršnega imamo danes — še nismo zadovoljni, ker ni dovolj stimulativen glede varčevanja, izkoriščanja kapacitet in dviganja proizvodnosti dela. Vprašanje zase je višina plač. To je vprašanje določene gospodarske politike, ki ga je treba ločiti iz sistema plač. Vsaka družba je pred alternativo: ali naj se hitreje gospodarsko razvije, ali pa poveča plače. Mi smo doslej veliko investirali, zdaj pa te investicije omejujemo, da bi mogli uživati rezultate tega dela. To smer postopoma uresničujemo, kar se kaže zlasti v letošnjem letu. Pri tem stremimo za tem, da bi nagleje povečali proizvodnjo potrošnih dobrin, nekoliko počasneje pa proizvodnjo bazične industrije. Hkrati z razvijanjem samoupravljanja pa se porajajo tu-

di pogoji za rast plač, kar pa je seveda predvsem odvisno od povečanja proizvodnosti dela. Politika plač je torej jasna, vprašanje pa je plačni sistem, ki še ni dovolj stimulativen in ga skušamo izpopolnjevati. Bistvenih sprememb ni mogoče opraviti čez noč. V prihodnjem letu bo treba predvsem izpopolniti nekatere vrzeli. Tako je n. pr. precej odprt problem premiranja. Vsako podjetje skuša reševati ta problem po svoje. Določiti bo treba tudi vprašanje obdavčenja plač. Čim ustrežnejša interna razdelitev plačnega fonda znotraj podjetja pa je seveda stvar kolektiva; temu problemu pa posvečamo premalo pozornosti.

Vprašanje delitve plač je zelo važno, da se pravilno razdeli na vsakega delavca, namješčenca in obratovodjo. Razpon med najnižjim in najvišjim je premajhen in le s pravilno razdelitvijo bomo dosegli, da bodo oni, ki lahko vplivajo na proizvodnost dela in povečanje kapacitete ter produktivnosti, storili vse, kar delo zahteva. S kompromisi ne bomo prišli daleč naprej. Proizvodnost dela, pravilna organizacija dela in delovnega procesa omogoča, da se investicije maksimalno izkoriščajo. Brez tega bodo povprečja plač le počasi šla navzgor in bomo zastonj iskali vzroka kje drugje. Povečanje plač bomo torej dosegli le z boljšim vodenjem podjetja po delovnem kolektivu in to je premalo prišlo do izraza v diskusiji in je previdnost v tem pogledu neumestna in škodljiva.

Člani DS so izvajanje tov. Kraigherja toplo pozdravili, nato pa je DS sprejel vrsto sklepov, ki jih tudi v celoti objavljamo.

Na podlagi predlogov in sklepov posameznih komisij, postavljenih od delavskega sveta Železarne Jesenice je Delavski svet na svojem IV. rednem zasedanju dne 10. avgusta 1956 sprejel sledeče

SKLEPE:

1. Tarifni pravilnik Železarne Jesenice se spremeni tako, da se črtajo iz njega vsi členi, ki govorijo o plačah metalnoindustrijske šole, da preide plačevanje za Metalurško šolo takoj pod šolo kot ustanovo s samostojnim finansiranjem (Clen 35 Tar. prav.).

2. Preštudirati je organizacijo vodenja z osnovnimi sredstvi in rokovanje z materialnimi sredstvi. Skladno temu je najti najboljši način vodenja.

3. Inventura koka naj se vrši $3 \times$ letno, da se v bodoče prepreči nastajanje manjkov.

4. Finančna komisija DS naj v podjetju pregleda inventurno stanje, ugotovljene viš-

ke in manjke. O svojih ugotovitvah naj poroča Delavskemu svetu.

5. Komisija za vzdrževanje naj ugotovi vse razlike, ki so nastale pri osnovnih sredstvih in naj v bodoče vodi skrb nad stanjem in evidenco osnovnih sredstev. Ugotovi naj vse manjke in obremeni odgovorne uslužbenke.

6. Uprava Železarne Jesenice se zadolžuje, da do 31. 3. 1957 likvidira reparacijsko skladišče na Blejski Dobravi.

7. Vso prodajo osnovnih sredstev bo v bodoče obravnaval Delavski svet. V zvezi s tem naj se določi postopek za prodajo osnovnih sredstev.

8. Z ozirom na ugotovitve, da večina društev in organizacij ne posreduje finančnih sredstev in del društev dolguje Železarni določene vsote, se v bodoče vse prošnje za materialno in finančno pomoč ali pomoč v delu ne bodo reševale. Ta sklep je nujen, ker je stanje sredstev sklada za samostojno razpolaganje nizko.

9. Delavski svet zadolžuje Upravo podjetja, da predloži merodajnim organom problematiko v zvezi s prodajo zaloga raz. III. po tržnih cenah.

10. Uprava podjetja naj poskrbi, da se pripravijo normativi za vse materiale in predložijo Delavskemu svetu v potrditev. Predhodno pa naj o teh normativih razpravljajo GDS oz. ODS.

11. Nadaljuje naj se s tečaji z vodilnimi in srednjimi strokovnimi kadri za priučevanje delavcev po metodi PIV.

12. Čimprej naj se Delavskemu svetu predloži reorganizacija tehničnega biroja v smislu koriščenja sredstev amortizacijskih skladov in rekonstrukcij.

13. Upravni odbor naj ustanovi komisijo, ki bo pričela s študijem sistema IBT (Hollerith), ki naj se v bodoče uvede v računovodstvu.

14. Čimprej naj se vpelje obračun posameznih stroškovnih mest in naj se podatki o razliki med stroški po predračunu in stvarno doseženimi stroški dostavljajo mesečno odgovornim organizatorjem proizvodnje: delovodjem, obratovodjem, grupnim šefom in šefom samostojnih oddelkov. Ta sistem sestavljanja in dostavljanja podatkov naj se razpravlja na zasedanjih GDS, ODS in proizvodnih konferencah.

15. Ponovno je potrebno prekontrolirati vprašanje indirektnih povprečij in koliko so ta povprečja upravičena za posamezna delovna mesta.

16. Izvršiti je treba popis vseh kapacitet vzdrževalnih obratov in te primerjati z razpoložljivimi finančnimi sredstvi, s katerimi razpolaga podjetje, poleg tega ugotoviti ekonomičnost izvajanja teh del v lastnih de-

lavnicah oz. v kooperaciji z drugimi podjetji.

17. Izdelati je program rekonstrukcij s stališča odpravljanja ozkih grl agregatov, ki zavirajo dvig proizvodnje in proizvodnosti.

18. Delavski svet se strinja s sklepom Upravnega odbora Združenja jugoslovanskih železarn, da se za reševanje vprašanj v zvezi s tehnično pomočjo zadolži tehnični direktor.

19. Zadolžuje se vse tiste člane kolektiva, ki so člani organov združenja jugoslovanskih železarn, da Delavskemu svetu od časa do časa poročajo o delu teh organov in o svojem delu v teh organih.

20. Na prihodnjem zasedanju DS naj UO predloži organizacijsko shemo in način povezave organov delavskega upravljanja, predvsem pa odnos med komisijami, Upravnim odborom in Delavskim svetom na eni strani in navedenimi organi in CDS na drugi strani.

21. Za potrebe elektrodnega oddelka naj se nabavi transportni trak firme Örlikon v Zürichu po ceni 6.700 FS.

22. Predstavniki ŽJ v Udruženju jugosl. železarn naj prenesejo problem predelave ljubijske rude (Granda) kot pereč, katerega naj se forsirano rešuje. Stroški preiskusov s to rudo na naših plavžih naj se krijejo iz fonda za napredek proizvodnje.

23. Spričo ugotovitve komisije za produktivnost dela, da so norme v težkih obratih (plavž, martinarna, valjarna) prenapete, se odloča, da normirski odderek te norme preveri in jih korigira ter da ustrezajoč predlog za revizijo norm upravnemu odboru.

24. Vzdrževalni sektor naj predloži predlog za reorganizacijo vzdrževalne službe UO s ciljem, da se preide na preventivno vzdrževanje proizvodnih obratov.

25. Komisije DS so dolžne, da med zasedanji kontrolirajo izvrševanje sklepov, ki so bili sprejeti in se tičejo njihovega področja in o rezultatih oziroma neizvrševanju poročajo na prihodnjem zasedanju DS.

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec junij

Obrat:	Stalež	Ne z g o d						%	I z p a d		
		smrtne		ostale		skupno			dnin	ur	v din
		m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.				
Vis. peči	358	—	—	6	—	6	—	1,6	131	1048	61685.—
Martinarna	519	—	—	10	—	10	—	1,6	143	1144	67336.—
Elektropeč	93	—	—	2	—	2	—	2,1	30	240	14126.—
Javornik I	702	—	—	13	—	13	—	1,8	152	1216	71574.—
Valjarna 2400	218	—	—	3	—	3	—	1,3	44	352	20719.—
Javornik II	389	—	—	5	—	5	—	1,2	56	448	26369.—
Javornik IV	62	—	—	2	—	2	—	3,2	8	64	3767.—
Žična valjarna	204	—	—	4	—	4	—	1,9	41	328	19306.—
Jeklovlek	128	—	—	1	—	1	—	0,7	20	160	9418.—
Predelovalni	656	—	—	15	—	15	—	2,2	161	1288	75812.—
Cevalna	182	—	—	5	1	5	1	3,2	69	552	32491.—
Elektrodni odderek	127	—	—	1	—	1	—	0,7	17	136	8005.—
Livarna	194	—	—	1	—	1	—	0,5	2	16	942.—
Šamotna	214	—	—	1	—	1	—	0,4	30	240	14126.—
OTK	144	—	—	—	—	—	—	—	4	32	1883.—
Energijski odderek	163	—	—	1	—	1	—	0,6	5	40	2354.—
Mehanična	296	—	—	1	—	1	—	0,3	2	16	942.—
Konstr. delavnica	187	—	—	2	—	2	—	1,0	23	184	10830.—
Elektrodelavnica	123	—	—	2	—	2	—	1,6	40	320	18835.—
Gradbeni odderek	279	—	—	6	—	6	—	2,1	47	376	22131.—
Javornik III	339	—	—	4	—	4	—	1,1	14	112	6592.—
Promet	400	—	—	5	—	5	—	1,2	131	1048	61685.—
Transportni	188	—	—	3	—	3	—	1,5	55	440	25898.—
Kapitalna	61	—	—	—	2	—	2	3,2	28	224	13186.—
Garaža	20										
Direkcija	264										
Nabavni	46										
Pomožna služba	51										
Komunalni odderek	129										
MIŠ	16										
Kadri, honor.	4										
Skupno:	6756	—	—	93	3	93	3	1,4	1253	10025	590.012.—

Nezgođe na poti v in iz službe: 3 nezgođe, izpad dni 14

Rezultati naše proizvodnje

Izvršenje družbenega plana za mesec
januar — julij 1956
BLAGOVNA PROIZVODNJA

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Sa:	—
Težka proga	—
Lahke proge	97.2
Žična valjarna	134.2
Valjarna 2400	105.6
Valjarna 1300	95.7
Jeklovlek	117.4
Sa:	121.3
Hladna valjarna	89.5
Žičarna	105.7
Predelani proizvodi	82.2
Cevarna	105.4
Elektrodni oddelek	51.5
Sa:	93.3
Siva livarna	—
Jeklo livarna	40.4
Sa:	40.4
Opekarna	100.9
Skupaj:	113.-

Družbeni plan po količini 113%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA MESECE JANUAR—AVGUST 1956
Skupna proizvodnja**

Obrat	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	92.1
Martinarna	101.5
Elektro peč	99.5
Sa:	98.2
Težka proga	100.6
Lahke proge	106.1
Žična valjarna	86.6
Valjarna 2400	100.0
Valjarna 1300	89.6
Jeklovlek	112.7
Sa:	97.8
Hladna valjarna	89.9
Žičarna	90.4
Predelani proizvodi	92.6
Cevarna	105.2
Elektrodni oddelek	62.2
Sa:	91.1
Siva livarna	116.8
Jeklo livarna	122.1
Sa:	117.5
Opekarna	100.9
Skupaj:	97.7

Družbeni plan po količini 97.7%.

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA MESEC AVGUST 1956
Blagovna proizvodnja**

Obrat	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Sa:	—
Težka proga	244.5
Lahke proge	98.5
Žična valjarna	144.1
Valjarna 2400	157.6
Valjarna 1300	135.9
Jeklovlek	105.5
Sa:	159.2
Hladna valjarna	92.4
Žičarna	93.4
Predelani proizvodi	83.6
Cevarna	105.9
Elektrodni oddelek	60.1
Sa:	91.3
Siva livarna	—
Jeklo livarna	64.4
Sa:	64.4
Opekarna	90.0
Skupaj:	131.4

Družbeni plan po količini 131.4%.

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA MESEC AVGUST 1956
Skupna proizvodnja**

Obrat	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	86.6
Martinarna	99.9
Elektro peč	117.7
Sa:	95.9
Težka proga	107.0
Lahke proge	92.0
Žična valjarna	68.4
Valjarna 2400	148.1
Valjarna 1300	135.9
Jeklovlek	105.5
Sa:	106.2
Hladna valjarna	92.4
Žičarna	83.7
Predelani proizvodi	83.6
Cevarna	105.9
Elektrodni oddelek	60.1
Sa:	86.8
Siva livarna	120.0
Jeklo livarna	142.6
Sa:	123.3
Opekarna	103.1
Skupaj:	99.2

Družbeni plan po količini 99.2%.

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA MESECE JANUAR—AVGUST 1956
Blagovna proizvodnja**

Obrat	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Sa:	—
Težka proga	3.557.0
Lahke proge	95.8
Žična valjarna	111.5
Valjarna 2400	102.9
Valjarna 1300	89.6
Jeklovlek	112.7
Sa:	108.3
Hladna valjarna	89.9
Žičarna	92.8
Predelani proizvodi	92.6
Cevarna	105.2
Elektrodni oddelek	62.2
Sa:	92.6
Siva livarna	—
Jeklo livarna	68.6
Sa:	68.6
Opekarna	119.5
Skupaj:	103.6

Družbeni plan po količini 103.6%.

**Varuj našo
skupno
lastnino
pred
požarom**

Premiranje - vzpodbuda za povečanje delovne storilnosti

S sprejetjem premijskega pravilnika na rednem zasedanju DS je bila zaključena prva faza v uvajanju sistema premiranja v naši železarni. S tem je bila v našem podjetju vsaj v glavnem končana polemika, ki je spremljala priprave za sestavljanje pravilnika.

Mnogo je bilo diskusije o tem, kakšen naj bi bil prvi premijski pravilnik in komisija za sestavitev tega pravilnika ni imela lahke naloge. Iz obilice objavljenega gradiva o premiranju v našem časopisju, ki je bilo pogosto tudi polno nasprotij, je bilo treba izluščiti to, kar bi odgovarjalo našim prilikam in našemu kolektivu, obenem pa služilo cilju in namenu, ki ga premiranje hoče doseči. Jasno nam mora biti, da je sistem premiranja uveden prvič zato, da vzpodbudo in možnost materialne nagraditve tistih sodelavcev, na katerih sloni breme organizacije dela v podjetju, drugič pa, da je po sistemu premiranja možno nagraditi slehernega člana kolektiva, ki s svojim zavestnim delom ustvari večjo vrednost od normalne, bodisi s prihranki na materialu, proizvodnih stroških itd. Kratko povedano cilj premiranja je pravična nagraditev za večji uspeh.

Jedro pravilnika mora torej biti, kaj naj se premira in koga naj se premira. Iz vseh navodil za uvedbo premiranja, kakor tudi iz zdrave logike izhaja, da naj se premira uspehe, ki so večji od normalnih, premijo pa naj dobi tisti, ki k tem uspehom največ doprinaša, ni pa za to doslej bil nagrajen. N. pr. delavcu, ki dela v normi, je njegov učinek merjen in je za njegovo večjo storilnost nagrajen z višjim % presežka norme. Skrb za ekonomičnost večje storitve po količini pa je v glavnem prepuščena onim, ki delo in proizvodni proces vodijo in je njihova naloga v tem, da z boljšo organizacijo dela in zmanjšanjem proizvodnih stroškov dosežejo čimvečji uspeh podjetja.

Pri sestavljanju osnutka Pravilnika se je komisija poleg gornjih principov ozirala tudi na načela, ki so bila od komisije za plače pri Udruženju jugoslovanskih železarn postavljena za vso železarsko industrijo naše države, kakor tudi priporočil Zvezne komisije za plače. Prav zaradi upoštevanja teh načel in priporočil so se pojavila tudi nekatera tem načelom nasprotna gledanja od strani članov okrajne komisije za plače, ki obravnava premiranje bolj v lokalnem smislu t. j. v mejah okraja in razen Železarne Jesenice ne zajema druge težke industrije.

V tem članku ne želim prikazovati podrobnosti, ki jih sam Pravilnik vsebuje, pač pa na kratko prikazati stanje, v katerem se trenutno uvedba premiranja nahaja. Razumljivo je, da uvajanje premiranja zahteva gotove tehnične in organizacijske priprave ter dobro organizirano evidenco, na osnovi katere je možno zasledovati doseganje posameznih nalog odnosno premijskih osnov. Prav tako pa je važno, da so ti podatki čimprej na razpolago, ker le premija, ki jo dobi upravičenec neposredno po izvršenem delu, bo dosegla svoj namen.

Premiranje v našem podjetju po stalnih premijskih osnovah zajema vsega 454 upravičencev, od katerih je 198 delovodij, temelji pa na skupno 22 različnih premijskih osnovah. Ker je proizvodnja v našem podjetju v pretežni meri kolektivna in ne individualna, zato so tudi prikazani uspehi rezultat kolektivnih naporov vsega obrata, odnosno vsega kolektiva. Prav zaradi tega je možno v prvi fazi ugotoviti premijo le kot kolektivni rezultat, nato pa isto v pravičnem razmerju razdeliti posameznikom, upoštevajoč pri tem prispevek, ki ga je k skupno doseženi premiji posameznik prispeval. Popolnoma objektivnih meril za prispevek posameznika seveda ni, zato je komisija kot pripomoček za razdelitev kolektivno dosežene premije na posameznega upravičenca uporabila tarifno postavko kot doslej najobjektivnejše merilo vrednosti vsakega posameznega delovnega mesta. Ko bo naš premijski sistem v svoji razvojni fazi dosegel tako stopnjo, da bo mogoče nesporno evidentirati in meriti učinek vsakega posameznega upravičenca, bo tarifna postavka kot pripomoček brez nadaljnega lahko odpadla.

Prva zapreka, ki se je pri izračunu premij po sprejetju Pravilnika pojavila, je dejstvo, da se rezultati ekonomskega faktorja ob sedanjem stanju kadrov v računovodstvu ne morejo ažurno mesečno ugotavljati, s tem pa je tudi odyzeta možnost ažurnega obračuna in izplačevanja premij. Ker pa se ob izplačilu premij zadržuje 20% dosežene premije kot rezerva za kritje eventualnih penalov, smatram, da bi ekonomski faktor lahko izračunali na daljša razdobja in nato premijo korigirali ob izplačilu zadržane rezerve. S tem bi bilo omogočeno, da bi vsaj 80% premije izplačevali mesečno in tako dosegli enega glavnih ciljev premiranja, t. j. tekoče nagrajevanje za dosežene uspehe. S tem ne bi bilo kršeno načelo upoštevanja ekonomskega rezultata, vendar bi z ustreznim sklepom UO bil sam sistem premiranja

v našem kolektivu sproščen in spravljen v tek. Razumljivo je, da se bodo pri samem uvajanju sistema premiranja pokazale gotove pomanjkljivosti, ki jih bo treba odpravljati.

Drugo izredno važno vprašanje pri tem je tudi, da se s premijskim sistemom seznani sleherni član kolektiva, ker prav premijski sistem daje slehernemu članu možnost nagraditve za konkretno doseženi prihranek. Najuspešnejši način, da se celotni kolektiv zainteresira za sistem premiranja, je, da se že doslej predloženi predlogi za individualno premiranje, v kolikor so utemeljeni, takoj realizirajo.

Ker predstavlja sistem premiranja v podjetju le del uvajanja celotnega tarifnega sistema, bi bilo nujno, da se istočasno z uvedbo premiranja rešuje tudi nagrajevanje onih sodelavcev kolektiva, katerim se učinek po teh osnovah ne da meriti zaradi specifičnosti dela, ki ga opravljajo. Tudi to vprašanje bo moralo biti načeto in pozitivno rešeno, ker le v celoti zadovoljivo rešeno tarifno vprašanje v enem podjetju lahko prinaša res pozitivne rezultate in večjo storilnost dela.

M. S.

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec julij

Tek. št.	Obrat	Stalež	N e z g o d e						%	I z p a d		
			smrtne		ostale		skupno			dni	ur	din
			m	ž	m	ž	m	ž				
1.	Visoke peči	359	1	—	9	—	10	—	2,7	211	1688	96925.—
2.	Martinarna	524	—	—	15	—	15	—	2,8	117	936	53745.—
3.	Elektro peč	93	—	—	—	—	—	—	—	5	40	2297.—
4.	Javornik I.	716	—	—	13	—	13	—	2,5	145	1160	66607.—
5.	Valjarna 2400	221	—	—	6	—	6	—	2,7	43	336	19293.—
6.	Javornik II.	385	—	—	3	—	3	—	0,7	23	264	15159.—
7.	Javornik IV.	60	—	—	1	—	1	—	1,6	5	40	2298.—
8.	Žična valjarna	202	—	—	4	—	4	—	1,9	19	152	8728.—
9.	Jeklovlek	127	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10.	Predelovalni obrati	615	—	—	7	—	7	—	1,1	67	536	30777.—
11.	Cevarna	180	—	—	3	—	3	—	1,6	32	256	14699.—
12.	Elektrodni oddelek	131	—	—	—	1	—	1	0,7	1	8	459.—
13.	Livarna	191	—	—	2	—	2	—	1,0	4	32	1837.—
14.	Šamotarna	202	—	—	—	—	—	—	—	16	128	7349.—
15.	O T K	147	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.	Energijski oddelek	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17.	Mehanična delavnica	307	—	—	3	—	3	—	0,9	25	200	11485.—
18.	Konstruktorska delavnica	193	—	—	3	—	3	—	1,5	28	224	12362.—
19.	Elektro delavnica	123	—	—	—	—	—	—	—	18	144	8268.—
20.	Gradbeni oddelek	264	—	—	2	—	2	—	0,7	15	120	6890.—
21.	Javornik III.	350	—	—	4	—	4	—	1,1	29	224	12862.—
22.	Promet	391	—	—	7	—	7	—	1,7	113	896	51448.—
23.	Transportni	188	—	—	5	—	5	—	2,6	63	504	28940.—
24.	Kapitalna	60	—	—	—	—	—	—	—	18	144	8268.—
25.	Garaža	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26.	Direkcija	232	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27.	Pomožna služba	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28.	Komunalni oddelek	129	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29.	M I Š	16	—	—	1	—	1	—	6,2	8	64	3676.—
30.	Nabavni oddelek	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupno:		6727	1	—	93	1	94	1	1,4	1012	8096	464872.—

Skupno vseh nezgod 95.

Pravilnik o honoriranju sodelavcev glasila »Železar«

Delavski svet Železarne Jesenice je na svojem zasedanju dne 10. avgusta 1956 v smislu člena 7 Pravil Železarne Jesenice z dne 28. I. 1955 sprejel

PRAVILNIK

o honoriranju sodelavcev za prispevke književnega in slikovnega gradiva za industrijski list »Železar«.

I. SPLOŠNE DOLOČBE

Člen 1.

»Železar« izhaja mesečno najmanj enkrat z namenom, da članom delovnega kolektiva Železarne Jesenice in drugim interesentom v tu- in inozemstvu posreduje politično-družbena, proizvodna in druga dogajanja v podjetju Železarne Jesenice in njeni okolici.

Člen 2.

Prispevki sodelavcev se praviloma honorirajo v času in na način, kakor ga določa ta pravilnik.

Člen 3.

Izven okvira določil tega Pravilnika se ne priznavajo nikaki honorarji in uredništvo »Železarja« je dolžno predhodno seznaniti vsakega sodelavca o vsebini tega pravilnika.

II. ORGANI

Člen 4.

Pri »Železarju« sta:

1. Uredniški odbor.
2. Urednik.

Člen 5.

Uredniški odbor ima 11 članov.

Člane uredniškega odbora imenuje Delavski svet podjetja iz vrst članov delovnega kolektiva Železarne Jesenice na predlog sindikalne organizacije v podjetju.

Člen 6.

Uredniški odbor se sestaja pred izidom vsake številke lista. Na svojih sejah odobrava gradivo za tisk in na podlagi analize tekočih in bodočih dogajanj pripravi program za bodočo številko.

Lahko pa se sestaja tudi izredno, kadar je podana za to utemeljena potreba.

Člen 7.

Uredniški odbor sklicuje in vodi odgovorni urednik lista. V izrednih primerih se uredniški odbor sklicuje tudi na zahtevo 1/3 članov odbora.

Člen 8.

List ima odgovornega in tehničnega urednika.

Odgovorni urednik pregleda zbrano gradivo in ga predloži uredniškemu odboru.

Člen 9.

Vse tehnične posle v zvezi z zbiranjem, obdelavo in objavo gradiva pa izvrši tehnični urednik, ki je stalni uslužbenec pri listu.

Člen 10.

Delo uredniškega odbora in odgovornega urednika se praviloma ne honorira.

III. HONORIRANJE SODELAVCEV

Člen 11.

Honorirajo se vsi prispevki književnega in slikovnega značaja, ki se delijo:

1. Uvodni članki.

2. Sestavki iz področja družbenega in delavskega upravljanja.

3. Politični sestavki in razpravljanja.

4. Strokovni članki s področja celotne dejavnosti podjetja (proizvodnega, komercialnega, finanč. značaja itd.).

5. Sestavki s področja kulturno prosvetne in športne dejavnosti.

6. Poročila raznih zasedanj, sestankov, ter dopisi, ki so objavljeni v rubriki »Pišejo nam«.

7. Prevodi: strokovnega in poljudnega značaja.

8. Slikovne objave, ki se dele na fotografske posnetke, grafike, diagrame, tabele, fotokopije in drugo.

Člen 12.

Honorar se določa po tiskarskih vrsticah v razponu od 3,5 do 6.— dinarjev.

Prispevki iz čl. 11 od točke 1—3 se honorirajo po din 6.— za vrstico.

Prispevki iz čl. 11 točka 4 se honorirajo po din 5.—

Prispevki iz čl. 11 točka 5 se honorirajo po din 4.—

Prispevki iz čl. 11 točka 6 se honorirajo po 3,5 din.

Prispevki po čl. 11 točka 8 se honorirajo po:

strokovni po din 5.— vrstica,

poljudni po din 5.— vrstica.

Za diagrame, tabele in grafike se honorira tako, kot ustrezajoči tekst, h kateremu pripadajo.

Pri slikovnem gradivu pa se določa honorar sledeče:

za sliko na naslovni strani, večbarvna po din 1500—2000.—

slika na naslovni strani, črno-bela po din 1000—1300.—

za sliko na zadnji strani ovitka, večbarvna 1000—1200.—

za sliko enostransko, črno-bela, na zadnji strani ovitka din 750—1000.—

za enostransko črno-belo sliko v sred. lista 500.—

za dvokolonske slike v sredini lista din 235—250.—

za enokolonske slike v sredini lista po din 125—150.—

za fotokopije kot za kolonske slike.

Prevodi in prispevki literarne ter zgodovinske vsebine se honorirajo na podlagi sklepa uredniškega odbora za vsak primer posebej.

Člen 13.

Uredniški odbor določa v katero grupo spada prispevek in v kakšni višini se honorira, če je določen honorar v razponu.

Člen 14.

Za posamezno vrsto del, ki lahko izide enkratno ali v nadaljevanju, se lahko sklene posebna pogodba o honorarju, ki mora biti skladna z načeli iz člena 12 tega pravilnika.

Člen 15.

Pred izplačilom honorarja se odbijejo pripadajoče davščine na honorarje.

Člen 16.

Honorarji se izplačujejo najkasneje mesec dni po objavi v listu.

Člen 17.

Ponovne objave člankov in slik se ne honorirajo.

Člen 18.

Rokopisi in slike se ne vračajo avtorjem.

Člen 19.

Tehnični urednik se honorira za svoje prispevke, ki jih napravi izven službenega delokroga in službenega časa po načelih tega pravilnika.

IV. KONČNE DOLOČBE

Člen 20.

Ta pravilnik velja, čim ga sprejme DS podjetja.

Člen 21.

Spremembe pravilnika, njegove dopolnitve in tolmačenja daje Delavski svet Železarne Jesenice.

Izboljšajmo medsebojne odnose

So ljudje pri nas kakor tudi drugje po svetu, ki se težko prilagodijo novostim in spremembam. Vse, kar je novo, kar je različno od njihovega sedanjega načina dela, obgodrnjajo, da je ali slabo, da je nepotrebno, v najboljšem primeru pa to pohvalijo, vendar s prizvokom, da zanje ni, ker jim ne koristi: oni lahko svoje delo in naloge opravijo tudi tako. Razumljivo je, da taki ugovori prihajajo vedno, zato jih je treba pričakovati in upoštevati. Imajo svoj koren v človeški naravi, ki stremi za ohranitvijo samega sebe in jo nekatere spremembe v njeni okolici motijo. Te spremembe nastanejo zaradi objektivnih sprememb nas samih, oziroma zaradi našega spremenjenega odnosa do okolja, v katerem živimo.

Ker imamo različne ljudi tudi med vodilnim kadrom pri nas v železarni, je nujno, da naleti tečaj o poučevanju na različnih odmev. Treba je res priznati, da pravih nasprotnikov za to metodo poučevanja ni. So vodilne osebe, ki so jo že z uspehom uporabile pri svojem delu. Vedeti pa moramo, da se v življenju kakor v proizvodnji ne morete mnogo zanesti na tistega, ki samo pokima in Vam obljubi, potem pa zavoljo težav in skrbi, ki dnevno nastopajo, odlaga in pozabi. Rezultat opravljenega dela je enak ničli. Takega človeka, če je vodilna oseba v kakem podjetju, pa naj si bo to vodja skupine, obrata ali oddelka, kljub njegovemu strokovnemu znanju ne moremo smatrati, da je dorastel po svojih posebnost-

Delo v
martinarni

Naš odnos do okolja, v katerem živimo, pa zavisi od mnogih činiteljev. Vemo, da skoraj vsak človek različno reagira na vplive okolice, pa naj si bodo ti vplivi prijetni ali neprijetni zanj. Nekdo se hitro razburja zaradi malenkosti, dočim drugega težko spravi iz ravnovesja celo težak udarec življenja. Tretji je hitro prizadet in užaljen že, če mu samo narobe pomignete s prstom, se potem zapre vase in se zelo težko prilagodi življenju, vedno nekaj sumi, kar naj bi bilo naperjeno proti njemu. So pa seveda tudi ljudje, ki znajo težave tudi prenašati in jim pogledati v obraz, se pravilno spoprijeti z njimi ter se umaknejo šele, ko spoznajo, da jih res ni mogoče premagati in spremeniti. In tudi ta umik zanje ne pomeni poraza, temveč samo novo spoznanje in novo izkušnjo za bodoče.

nih kvalitetah za vodstveni položaj. Privlači ga zunanji pomen in vrednost mesta, ki ga zaseda, ne zaveda pa se popolnoma pomena in odgovornosti, ki ga delovno mesto v podjetju ali družbi ima. Ne zaveda se, da od njegovega občevarja, ravnanja z ljudmi, kakor tudi s stroji in napravami, zavisi, kako bodo njemu podrejeni ljudje cenili orodje in naprave in tudi delovnega človeka samega. Od njega v mnogočem zavisi vzdušje delavnice, obrata in cele tovarne. On je tisti, ki z načinom svojega dela utegne zboljšati in tudi poslabšati odnose med ljudmi. S tem poleg objektivnih okoliščin vpliva posredno, lahko pa tudi neposredno na fluktuacijo delovne sile in na to, ali je strokovnost osebja primerna za izvrševanje proizvodnih nalog.

Tečaji o poučevanju, ki jih imamo pri nas, pa žele dati poleg pravilne metode poučevanja tudi napotila in nasvete, kako ravnati z ljudmi po določeni metodi v slučajih, ko iz nekaterih vzrokov proizvodnja ne teče kakor je treba. Pričeti z uporabljanjem metode, ki je logična in zgrajena na pravih pedagoških principih ter prirejena za industrijsko proizvodnjo, je za našo tovarno kljub težavam, ki se pojavljajo, nujno in koristno.

Pomislimo vsi, ki metodo poznamo, kako bi jo uporabili, ko rešujemo proizvodne naloge. Odkloniti jo prej, preden ne spoznamo njene prave vrednosti, pomena in možnosti uporabe, bi pomenilo biti podoben onemu primitivno mislečemu človeku, ki podira s skrhano sekiro drevesa v gozdu in pri tem sopiha, se jezi in poti. Njegov sodelavec, ki ima čas pri enakem delu tudi mirno pokaditi cigareto in se oddahniti, mu pravi: „Zakaj pa ne nabrusiš sekire“, tedaj ima komaj čas odgovoriti:

„Nimam časa, sem preveč zaposlen“. Drug motiv odklonitve nastopa podobno tam, kjer človek, ki ne ljubi sprememb in novosti, začne tožiti in nergati napram onemu, ki si želi olajšati delo, izboljšati proizvodnjo ter zato spreminja stare delovne navade, nabavlja novo orodje in stroje. Godrnja, da je to samo nepotrebna potrata, podpiranje lenobe, nepotrebna in podobno. Pravi: „Jaz sem delal brez vseh teh okraskov, pa sem dobro napravil“.

Če tako razmislimo, bomo ugotovili, da izgovor glede pomanjkanja časa ne bo obveljal, prav tako pa tudi naši predsodki napram novostim, posebno če niso s tehničnega področja, nimajo osnove vse dotlej, dokler metode nismo preizkusili v praksi. Saj je potrebno tudi za vsak tehnični izum nov proizvodni postopek, kljub teoretičnemu poznavanju prej praktično preizkusiti, preden ga začnemo uporabljati. Če so ga drugi že z uspehom uporabili, imamo samovočljivo gotovost, da bo tudi pri nas uspel. Moramo pa ga zato v resnici do podrobnosti poznati. Podobno je tudi pri odnosih med ljudmi, pa naj se to dogaja pri poučevanju, ali kadar imamo drugačen stik z ljudmi svoje okolice. Poznati moramo tudi tu pravila, kako občeati s človekom, da ne bodo nastopale težave in problemi.

Železo je občutljivo za določene pritiske, vlago, temperaturo in nepravilno ravnanje sploh. Koliko bolj je občutljiv šele človek za različne psihične pritiske, hladne odnose in nepravilna ravnanja. Kakor lahko z napačnimi postopki pokvarimo železo, prav tako lahko pokvarimo ali uničimo človeka. Razlika je samo v tem, da železo moremo

z novim postopkom popraviti, človek pa lahko v mnogih primerih nosi posledice takega ravnanja vse življenje. Mar nismo vsi občutljivi za to, naš sodelavec, podrejeni pa morda še bolj. Upoštevajmo to! Pridobimo si občutek za pravilno ravnanje z ljudmi, možnost za to nam daje metoda PIV. (Praktično izobraževanje vodilnega kadra) in uporabimo jo.

Morda se bo kdo „sproščeno“ nasmehnil, ko bo prebral te vrste, potem se zamislil in vzbudila se mu bo želja, pridobiti si poleg svojega strokovnega znanja tudi sposobnost poučevanja in pravilnejšega ravnanja z ljudmi.

Tovariš Dimc iz livarne odhaja v zasluženi pokoj

Vse prehitro minevajo leta in mimogrede se znajdeš sam na pragu petdesetih. To se je zgodilo tudi livarju Tomažu Dimcu. Dolgo vrsto let je bil v delovnem kolektivu livarne, kjer je bil med sodelavci spoštovan in priljubljen. Vse od takrat, ko je začel s svojim trdim ali vendar požrtvovalnim delom, pa do danes, ko zapušča livarno, niso podvomili v njegovo tovarništvo. Tov. Tomaž je spadal med tiste delavce, ki jih je bilo treba pri delu bolj zadrževati kot pa priganjati. Zato prav gotovo ne pretiravamo, če trdimo, da nam je resnično žal, ko se moramo posloviti od našega dragega Tomaža, ko odhaja v sicer že zasluženi pokoj po dolgoletnem trudapolnem delu.

Slovo od tov. Dimca

Foto Torkar

Kako priljubljen je bil tov. Tomaž med svojimi sodelavci, je pokazala majhna, toda pristrčna slovesnost, ko so mu člani livarskega kolektiva ob odhodu iz livarne podarili kip livarja z namenom, da bi ga le-ta spominjal na dolga leta, ko je vse svoje sile puščal v livarno.

Delovni kolektiv in obratovodstvo livarne želita dolgoletnemu sodelavcu-livarju Tomažu Dimcu, da bi preživel še dolga leta, ter da bi užival sadove svojega trdega dela. Naš Tomaž se bo končno le nekoliko oddahnil, toda skoraj ne verjamem, da bi povsem miroval, kajti livar Tomaž Dimc je človek, ki je bil navajen dela in je naporno delo opravljal z vnemo in ljubeznijo.

Srečno!

T. R.

V. svetovna energetska konferenca na Dunaju

Pobudo za svetovno energetske konferenco je dal leta 1924 Anglež D. N. Dunlop, direktor British Electrical and Allied Manufacturers Association. Namen teh konferenc je ustvariti povezavo med različnimi panogami energije in tehnike goriv, povezavo med strokovnjaki in inženirji vseh dežel na eni strani ter gospodarstveniki in upravnimi organi na drugi strani.

Naloga teh konferenc je študij vprašanja, kako izenačiti toplotne in energijske viře na nacionalni in internacionalni osnovi.

Program obsega:

študij izkoriščanja energijskih virov v posameznih deželah zaradi pridobivanja energije iz vodnih sil, premoga, olja in drugih goriv,

izmenjavo izkušenj za nadaljnji napredek tehnike podeželja in vodnega napajanja.

konferencie med inženirji, strokovnjaki s področja tehnike in goriv kakor tudi odločilnimi osebami za raziskavo gospodarskega in industrijskega napredka,

posvetovanja potrošnikov goriv in energije kakor tudi pripravo opreme za proizvodnjo energije,

konferencie s področja tehnične vzgoje, pregleda vzgojnih metod posameznih držav kakor tudi možnost izboljšanja obstoječih naprav,

pretres industrijsko važnih finančnih in gospodarskih vprašanj na nacionalni in internacionalni osnovi,

ustanavljanje stalnega centralnega biroja, katerega naloga je zbiranje podatkov, prešturirati razpoložljive svetovne energijske viře in izmenjava gospodarskih in industrijskih podatkov, katere zbirajo predstavniki v posameznih deželah.

Prva svetovna energetska konferenca je bila leta 1924 v Wembley-u (Anglija). Poročila so se nanašala predvsem na zbiranje podatkov o razpoložljivih virih energije in goriv v svetu ter na izkoriščanje energijskih virov. Konferenci je prisostvovalo preko 1000 udeležencev iz 43 držav. Dogovorjeno je bilo, da se bodo konferencie vršile vsakih šest let.

Druga konferenca je bila leta 1930 v Berlinu. Poročil je bilo 392, ki so bila porazdeljena na 34 glavnih grup z ozirom na vrsto energijskega problema. Na konferenci je bilo 891 udeležencev.

Tretja konferenca je bila leta 1936 v Washingtonu pod geslom „Nacionalno energetske gospodarstvo“. Predložena poročila so obdelovala 18 različnih tem. Udeležencev je bilo okoli 2000 iz 54 držav.

Cetrta konferenca je bila leta 1950 v Londonu. Tema konference se je glasila „Energetski viri v svetu in energetske izkoriščanje“. Udeležencev 1629 iz 53 držav.

Peta svetovna energetska konferenca pa je bila letos na Dunaju. Obdelanih je bilo 18 tem s 276 poročili. Prisostvovalo je preko 2000 udeležencev in 52 držav.

Prihodnja šesta svetovna energetska konferenca bo leta 1962 v Avstraliji.

Poleg teh glavnih konferenc so še sekcij-ski sestanki, na katerih se obravnavajo le posamezna področja iz programa svetovne energetske konference. Naslednji sekcij-ski sestanek svetovne energetske konference bo leta 1957 v Beogradu.

Jugoslovanski nacionalni komite je predložil za program sestanka temo „Energija kot faktor razvoja ekonomsko nerazvitih držav“.

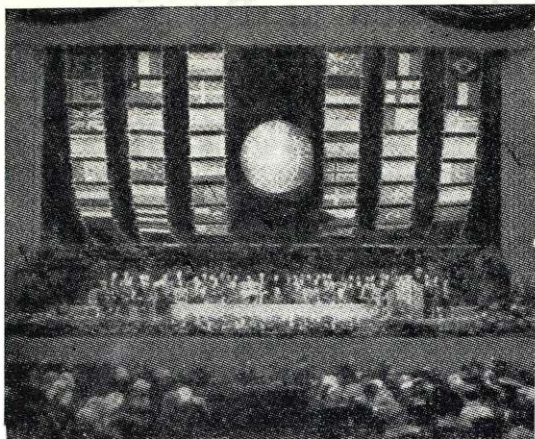
Slavnostna otvoritev pete svetovne energetske konference na Dunaju je bila v državni operi. Otvoritveni govor je imel predsednik svetovne konference Sir Harold Hartley, nato je govoril predsednik avstrijskega Nacionalnega komiteja dir. ing. Holzinger. Po slavnostnem govoru prof. Ervin Schrödingerja je predsednik republike dr. Theodor Körner otvoril peto svetovno energetske konferenco.

Zavoljo obširnega programa in omejenega časa so se po 2 ali celo 3 teme obravnavale istočasno v ločenih prostorih.

Glavnih poročil, katerih je bilo 18, niso čitali, pač pa so bila dostavljena vsem pravočasno prijavljenim udeležencem. Na konferenci so samo diskutirali o glavnih poročilih. Za peto konferenco je bilo določeno, da se uporablja le angleški, francoski ali nemški jezik. Da bi se omogočilo udeležencem poslušati diskusijo v enem izmed teh treh jezikov, je bila na razpolago naprava za simultano prevajanje. Vsak udeleženec je moral poleg posebne legitimacije nositi še znak, na katerem je bilo njegovo ime, država, številka in prijavljeni diskusij-ski jezik. V koncertni palači, kjer je bila konferenca, je bila udeležencem na razpolago menjalnica, pošta, potovalni urad, knjigarna ter bife in restavracija. Vsak udeleženec je imel svoj predal, kjer je vsak dan dobil poročila, obvestila ter časopis, ki je izhajal samo za čas kongresa.

Na konferenci so se obravnavale sledeče teme:

1. Pregled in razvoj energetskega gospodarstva v vseh državah v letu 1950—1954
2. Statistične metode v energetskega gospodarstvu

Društvena svečanost je bila v dunajski državni operi. Konferenci je prisostvoval tov. ing. Dušan Sikošek

3. Priprava trdih goriv
4. Priprava tekočih goriv
5. Razplinjevanje goriv in priprava plinskih goriv
6. Gospodarski in tehnični problemi pri preskrbi s plini
7. Kalorične centrale: Planiranje, konstrukcijski in pogonski problemi parnih kotlov, tehnični problemi ter oprema

8. Vodne centrale: Teorija in konstrukcije, izgradnja in pogon

9. Atomska energija: osnove in konstrukcije reaktorjev, kemijski problemi in varnostne naprave

10. Posebni energijski izvori in možnost njihovega koriščenja

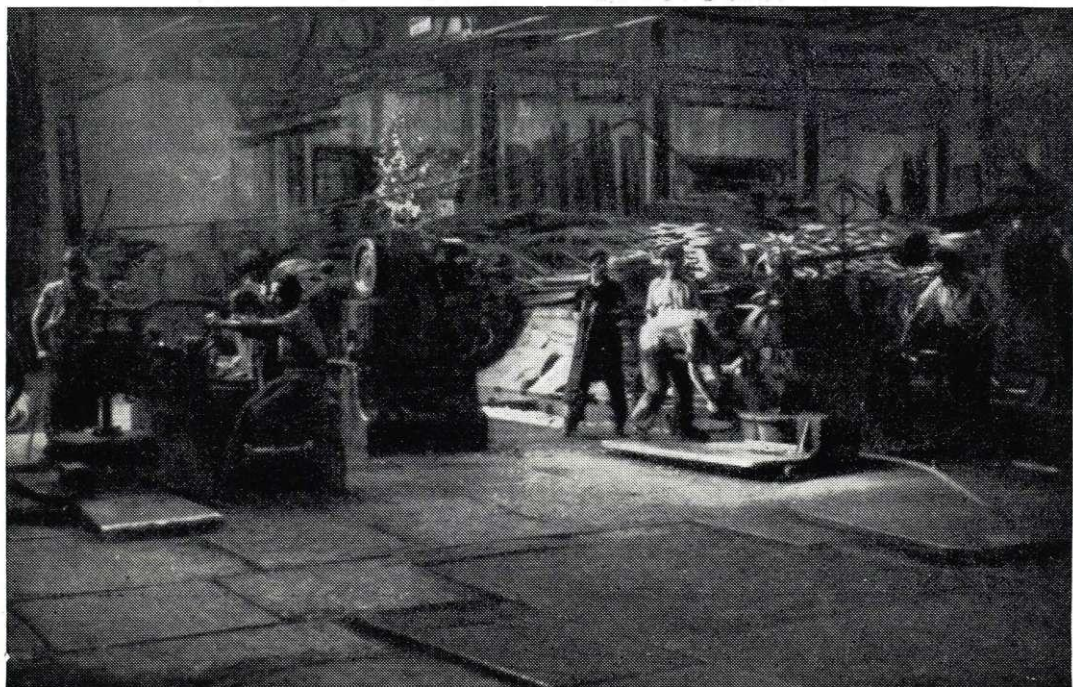
11. Čiščenje vode v energetskih napravah

12. Čiščenje plinov v energetskih napravah

13. Tehnični problemi pri internacionalnem skupnem sodelovanju

14. Gospodarski problemi pri internacionalnem skupnem sodelovanju

Danes se bolj kot v letu 1924 polaga važnost na pravilno porabo svetovne energije. Brez dvoma je, da je za dvig življenjskega standarda in ohranitev svetovnega miru važna preskrba s ceneno in zadostno količino energije predvsem v električni obliki. Proizvodnja energije je po drugi svetovni vojni zelo narastla. Z nadaljnjim razvojem industrije bo ta porast še večji, n. pr. v Rusiji je predvideno, da se v prihodnjih petih letih dvigne proizvodnja energije od 166 na 320.000 GWh. Z ozirom na znižanje premogovih in oljnih svetovnih zalog so se udeleženci kongresa zedinili, da bo treba izkoriščati takozvane nove načine energijskih virov, kakor energijo vetra, sončno energijo, geotermično energijo in predvsem atomsko energijo.

Delavci pri delu na lahkih progah

Foto: Slavko Smolej

Uporaba visokofrekvenčnih tokov v industriji

PROBLEM VISOKOFREKVENČNE TOPLOTE

Fizikalne osnove visokofrekvenčne toplote so bile znane šele v začetku radiotehnike. Minulo je precej let skupnega intenzivnega sodelovanja med fiziki, visokofrekvenčnimi tehnikami in pogonskimi inženirji, predno so sestavili preproste naprave za proizvodnjo visokofrekvenčne toplote.

Za uporabo visokofrekvenčne toplote v industriji so vodile tri osnove:

1. pocenitev izdelkov zaradi povečane produktivnosti,
2. izboljšana kvaliteta,
3. rešitev do takrat še nerešenih odnosno nezadovoljivo realiziranih toplotnih problemov.

Osnova nove toplotne metode sloni na tem, da se toplota proizvaja v predmetu samem in je torej krajevno in časovno regulirana z veliko točnostjo.

OSNOVE VISOKOFREKVENČNE TOPLOTE

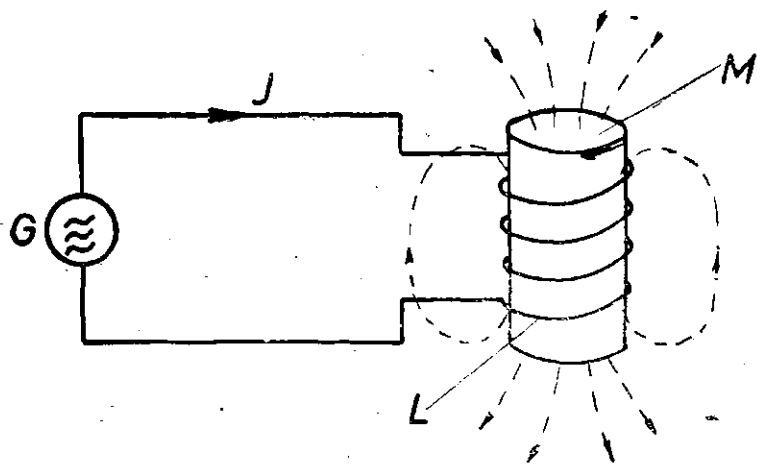
Visokofrekvenčna toplota je moderni del elektrotoplotne in se nahaja v polnem razvoju. Ta postopek, ki deluje s toki visoke frekvence (10^5 — 10^9 Hz) dovoljuje trenutno vzbujanje toplote na točno določenem mestu in to v primeri z drugimi metodami z veliko večjim specifičnim učinkom. Produkcija in kvaliteta naraste ter se proizvodni stroški istočasno zelo zmanjšajo. V industriji ima ta novi postopek veliko prednost.

Z visoko frekvenco vzbujamo toploto na dva načina:

1. površinsko segrevanje dobrih prevodnikov elektrike (induktivno segrevanje),
2. notranje segrevanje slabih prevodnikov elektrike (dielektrično segrevanje).

INDUKTIVNO SEGREVANJE

Za segrevanje predvideni kovinski predmet postavimo v magnetno polje, vzbujeno s tuljavo, skozi katero teče tok visoke frekvence. V predmetu samem se inducira tok, kateri teče po površini predmeta. Ta površina je tem tanjša, čim višja je frekvenca in čim manjši je specifični upor kovine. V predmetu se proizvaja torej toplota le na površini.

G = generator
I = tok
M = kovinski predmet
L = tuljava

Tuljava L, katero imenujemo induktor, se sestoji iz navojev bakrene žice, ima obliko prilagojeno predmetu in mestu, potrebnemu za segrevanje ter je hlajena s hladilno vodo.

Prva glavna lastnost pri prenosu toplote je enostavnost. Druga važna lastnost je ta, da z induktorjem lahko segrevamo predmete najmanjših dimenzij. Če primerjamo maksimalni, na kovinski predmet prenešeni, specifični učinek, dobimo sledeči pregled:

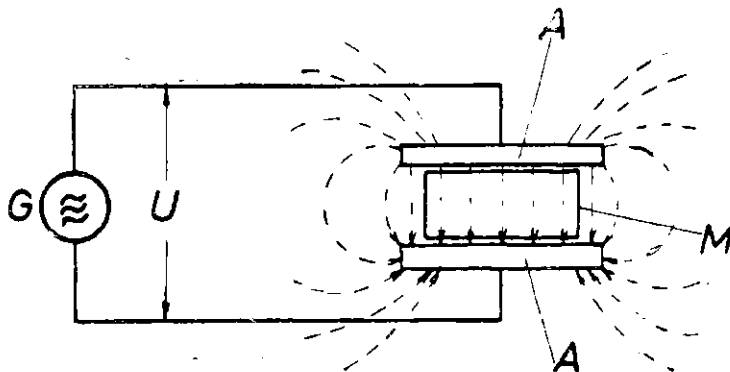
Konvekcija	0,1—0,5 W/cm ²
Ižžarevanje	1—12 W/cm ²
Kontakti	20 W/cm ²
Plamen	1000 W/cm ²
Visoka frekvenca	20.000 W/cm ²

Ta pregled nam pove, da z indukcijo toplote mnoge preje dosežemo določeno temperaturo, kakor z drugimi danes znanimi metodami. Za segretje nekega strojnega dela iz jekla na 1000° C je potrebno 2 sek. pri specifičnem učinku 1 kW/cm² in samo 0,005 sek. pri 20 kW/cm².

Za induktivno segrevanje se uporablja visokofrekvenčne generatorje s frekvenco do nekaj tisoč KHz.

DIELEKTRIČNO SEGREVANJE

Za segretje predvideni predmet, ki slabo prevaja električni tok ter je istočasno tudi slab termični prevodnik, tako imenovani dielektrik, postavimo med dve plošči kondenzatorja. Pod vplivom visokofrekvenčnega izmeničnega polja nastanejo v celotni masi telesa takozimene dielektrične izgube, katere so proporcionalne frekvenci pritisnjene visokofrekvenčne napetosti in kvadratu jakosti električnega polja. Izgube se pretvorijo v toploto, ki je enakomerna po celotni masi, če je električno polje in material med kondenzatorskimi ploščami homogeno.

G = generator
U = visokofrekvenčna napetost
M = neprevodljiv material
AA = plošči kondenzatorja

Pri segrevanju predmetov po dosedaj znanih metodah s ploščami, s konvekcijo ali z žarjenjem se toplota prenaša vedno od zunaj na znotraj, pri čemer je čas odvisen od debeline predmeta! Imamo pa interes, da debelina predmeta nima nikakega vpliva na čas.

Da se lesen blok debeline 200 mm, ki se nahaja med dvema ploščama temp. 200° C, segreje od 15 na 115° C, je potrebno okoli 10 ur.

Pri dielektričnem segrevanju pa dosežemo isti rezultat v okoli petih minutah. Prenosni učinek v prvem slučaju je približno 0,01 W/cm³, pri visoki frekvenci pa 0,5 W/cm³.

Dielektrično segrevanje ima danes velik pomen v industriji in uporabljamo frekvenco do 100 Megahertzov.

GOSPODARSKO RAZMOTRIVANJE

Električna toplota je visokovredna oblika — visokofrekvenčna toplota pa žlahtna oblika energije. Na prvi pogled izgleda, da je upeljava žlahtne energije v indu-

strijske svrhe negospodarska. Kakor je našlo električno kurjenje svoj prostor v industriji in je za gotove svrhe gospodarsko, tako si tudi visokofrekvenčna toplota v novjšem času utira pot v industrijo posebno v takih slučajih, kjer je lahko polno izkoriščena.

Visokofrekvenčni generator je nerotirajoči vzbujevalec energije, je manj podvržen obrabi ter se zavoljo tega amortizira že v 20—30.000 pogonskih urah. Obrabijo se le elektronke, katerih življenjska doba je 1000—3000 ur. Cena elektronk se računa povprečno 15% nabavne cene generatorja.

Gospodarski faktor generatorja pri polni obtežbi znaša okroglo 50%. Iz mreže odvzeta energija je torej približno dvakrat tako velika kakor visokofrekvenčni nazivni učinek. Generator ne deluje vedno pod polno obtežbo — zaradi posluge, vstavljanje in odzemanje obdelovalnih komadov. Efektivno izkoriščanje varira med 10—100% pogonskega časa. V praznem teku odvzema visokofrekvenčni generator 10—20%.

Skoraj vsaka termična obdelava, izvedena z visoko frekvenco, se lahko avtomatizira. Nadzorstvo nad več generatorji ima samo ena oseba, ki ji zaradi enostavnosti ni potrebna nikaka kvalifikacija.

Upoštevajoč nabavne stroške generatorja, instalirani učinek, izkoriščanje generatorja in ostale stroške, dobimo ceno pogonske ure visokofrekvenčne energije, ki je 3 do 10 krat višja od kilovatne ure iz električnega omrežja. Ako vse to upoštevamo, se nam zdi visokofrekvenčna toplota negospodarska.

V resnici je pa nasprotno. V industrijske svrhe porabljena visokofrekvenčna toplota ima namreč tudi svoje prednosti.

1. Visokofrekvenčna energija se skoraj popolnoma pretvori v koristno toploto. Toploto se lahko proizvaja na točno določenem mestu in v najkrajšem času. Odpadejo toplotne izgube zaradi vodov, konvekcije ali izžarjanja.

2. Velik prihranek na energiji in času zaradi možnosti praktičnega trenutnega stavljanja toplotne naprave v pogon.

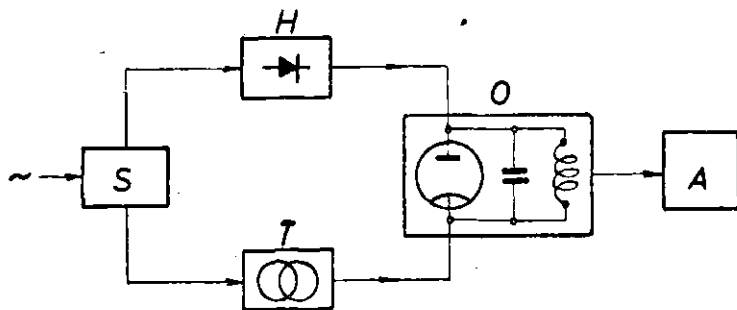
3. Zaradi velike hitrosti ustvarjanja toplote se poveča produkcija, s čemer se znatno zmanjšajo mezdni stroški.

4. Končno moramo upoštevati tudi prednosti, katerih se ne more izraziti v številkah, kot n. pr. higieničnost, olajšava pri delu, povečanje preciznosti, enakomernost, poboljšanje kvalitete in slično.

OPREMA ZA VISOKOFREKVENČNO TOPLOTO

Prednosti visokofrekvenčnega segrevanja so privedle do nove serije visokofrekvenčnih generatorjev. Današnji novi cevni generatorji so grajeni do 500 kW učinka in frekvence 100 do 1000 MHz. Prejšnji generatorji so imeli učinka do 200 kW in frekvence med 50 in 500 MHz.

Visokofrekvenčni generator se sestoji iz sledečih elementov:

S = krmilje

O = oscilator

H = anodni napetostni usmerjevalec

T = krmilni transformator

A = priključna naprava

Oscilator, ki ima eno ali več elektronskih cevi, običajno triode, drži nihanje željene frekvence v nihajočem krogu.

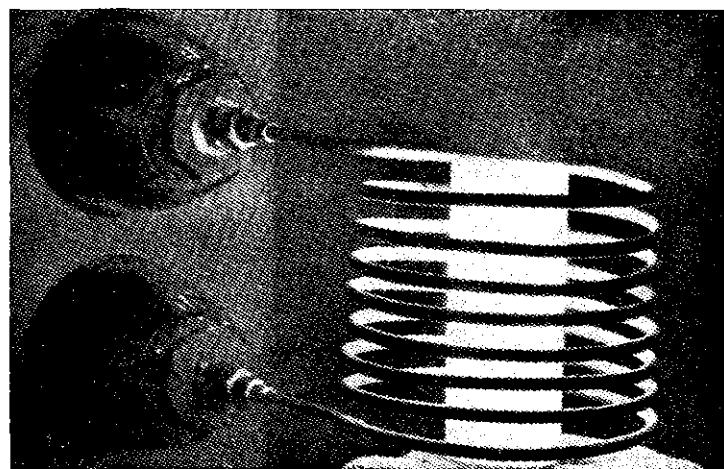
Nastavna naprava prenaša v oscilatorju vzbujeno visokofrekvenčno energijo na segrevajoči se komad. Potrebna anodna istosmerna napetost (več tisoč voltov) se prenaša od usmerjevalca H₂, potrební tok za kurjenje elektronk pa od transformatorja T.

Za vkloppljanje in izkloppljanje transformatorja in usmerjevalca služi krmilna naprava.

VISOKOFREKVENČNO SEGREVANJE KOVIN

Visokofrekvenčna toplota se vzbudi v kovini s tem, da se ta komad izpostavi vplivu izmeničnega polja induktorja.

Pri segrevanju se v telesu zbudi gotova toplotna energija Q. Ta je odvisna od temperaturne razlike v °C teža G v kg specifične toplote c v Kcal/kg/°C.

$$Q = G \times c (t_2 - t_1) \text{ Kcal}$$

$$Q = 4,18G \times c (t_2 - t_1) \text{ KWs}$$

$$Q = 0,07 \times G \times c (t_2 - t_1) \text{ KW min}$$

$$Q = 1,16 \times 10^{-3} G \times c (t_1 - t_2) \text{ kWh}$$

Iz danega toplotnega učinka P (visokofrekvenčni učinek generatorja krat gospodarski faktor induktorja) v kW dobimo potreben čas.

$$t = \frac{Q}{P}$$

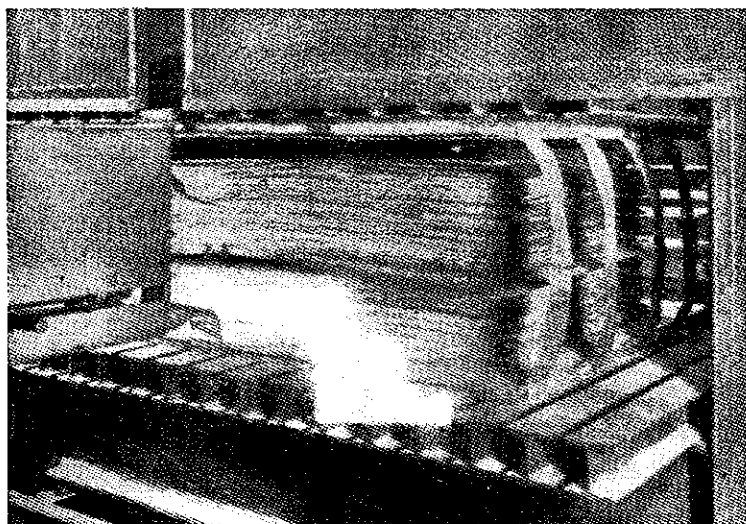
Z ozirom na to, ali računamo čas na sek., min. ali na ure, se poslužujemo ene od gornjih enačb. Obratno

lahko izračunamo iz $P = \frac{Q}{t}$ potreben toplotni učinek

pri danem času. Pri velikih temperaturnih razlikah specifična toplota c ni več konstantna ter se poslužujemo krivulje, ki predstavlja toplotno enoto kot funkcijo temperature.

VISOKOFREKVENČNO SEGREVANJE MATERIALA, KI SLABO PREVAJA TOK

V visokofrekvenčnem polju se lahko neprovodljivi material — les, tekstil, živila itd. z ozirom na njihova električna svojstva segreje v kratkem času homogeno, to je, vsi deli se segrejejo enakomerno skoraj neodvisno od debeline. Vsled tega se visoka frekvenca uporablja za različna segrevanja in tudi za sušenje.

Visokofrekvenčna energija se pretvarja v toploto v materialu samem, pri čemer nastopajo le majhne izgube zaradi izžarevanja na robovih. Pri sušenju je potrebno pri doseženju izparilne točke tekočine, n. pr. 100° C pri vodi, dovajati še energijo za izparevanje. Predpogoj za hitro sušenje je, da material propušča nastalo paro, sicer ga lahko razžene.

Faktorja, ki vplivata na dobro segrevanje, sta faktor izgub $tg\ d$ ter merilo za hitrost segrevanja in dielektrična konstanta ϵ , merilo za gostoto polja v kondenzatorskem polju.

Učinek, katerega ustvari toplota v materialu, se lahko približno računa po

$$P = U^2 W \times G \times c \text{ tg } d \text{ Wat}$$

kjer pomeni U visokofrekvenčno napetost v voltih

$W = 2\pi f$, t. j. frekvenca, $tg\ d$ faktor izgub, c kapaciteta v faradih, ϵ dielektrična konstanta.

Potrebna skupna energija se sestoji iz

a) energije za segrevanje

$$Q_s = \frac{t_2 - t_1}{860} G \times c \text{ kWh}$$

b) energija za pretvarjanje

$$Q_p = \frac{G \times r}{860} \text{ kWh}$$

kjer pomeni $(t_2 - t_1)$ doseženo povišanje temperature, G teža materiala, c specifično toploto Kcal/kg, r specifično toploto pri pretvarjanju Kcal/kg.

Potreben čas se izračuna iz

$$t = \frac{Q_s + Q_p}{P} \text{ ur}$$

Visokofrekvenčna tehnika si je utrla pot v industrijo ter se induktivno proizvedena visokofrekvenčna toplota uporablja predvsem pri valjanju, spajkanju, žarenju in taljenju, dielektrično proizvedena toplota pa za sušenje in lepljenje lesa, v tekstilni industriji za sušenje in segrevanje velikih bal volne in bombaža, pri barvanju in apreturi ter za fiksiranje tiskarin, v živilski industriji pa za uničevanje parazitov v moki in zdrobu ter predelavo čokolade in izdelavo keksov.

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec avgust

Tek. št.	Obrat	Stalež	N e z g o d e						%	I z p a d		
			smrtne		ostale		skupaj			dni	ur	v din
			m	ž	m	ž	m	ž				
1.	Visoke peči	350	—	—	11	—	11	—	3,1	177	1416	90131.—
2.	Martinarna	533	—	—	14	—	14	—	2,6	125	1000	56590.—
3.	Elektropeč	88	—	—	3	—	3	—	3,4	34	272	15292.—
4.	Javornik I.	722	—	—	14	—	14	—	1,9	187	1496	84659.—
5.	Valjarna 2400	218	1	—	2	—	3	—	1,3	59	472	26710.—
6.	Javornik II.	383	—	—	10	1	10	1	2,8	87	696	39387.—
7.	Javornik IV.	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8.	Žična valjarna	205	—	—	3	—	3	—	1,4	54	432	24447.—
9.	Jeklovlek	127	—	—	3	—	3	—	2,3	16	128	7243.—
10.	Predelovalni obrati	627	—	—	9	—	9	—	1,4	134	1072	60664.—
11.	Cevarna	178	—	—	2	—	2	—	1,1	36	288	16298.—
12.	Elektrodni oddelek	131	—	—	1	1	1	1	1,5	11	88	4980.—
13.	Livarna	192	—	—	2	—	2	—	1,0	13	104	5885.—
14.	Šamotna	205	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15.	O T K	148	—	—	1	—	1	—	0,6	12	96	5434.—
16.	Energijski oddelek	165	—	—	1	—	1	—	0,6	3	24	1358.—
17.	Mehanična delavnica	310	—	—	1	—	1	—	0,3	22	176	9960.—
18.	Konstruktorska delavnica	191	—	—	1	—	1	—	0,5	9	72	4074.—
19.	Elektrodelavnica	129	—	—	1	—	1	—	0,7	2	16	905.—
20.	Gradbeni oddelek	254	—	—	2	1	2	1	1,1	21	168	9507.—
21.	Javornik III.	351	—	—	6	1	6	1	1,9	67	536	30332.—
22.	Promet	400	—	—	6	1	6	1	1,7	82	656	37123.—
23.	Transportni	166	—	—	6	1	6	1	4,2	58	464	26258.—
24.	Kapitalna	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25.	Garaža	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26.	Direkcija	209	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27.	Pomožna služba	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28.	Komunalni oddelek	128	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29.	M I Š	16	—	—	—	—	—	—	—	22	176	9960.—
30.	Nabavni oddelek	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupno		6733	1	—	99	6	100	6	1,5	1231	9848	557298.—

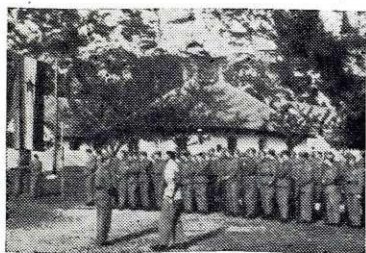
V Mojstrani so taborili obvezniki predvojaške vzgoje

Takšen način prehranjevanja ni ravno najboljši, vendar udeleženci tabora v Mojstrani niso klonili, temveč so se učili s še večjo vnemo

Obvezniki predvojaške vzgoje dobro vedo, da dobra priprava veliko pomeni. Zato jim ne bo težko pri izpolnjevanju nalog

Učenje je bila poglobljena skrb vseh udeležencev predvojaške vzgoje v Mojstrani

Na izpite so se mladi obvezniki predvojaške vzgoje kar najbolje pripravili

Letos so si mladi kovinarji — obvezniki predvojaške vzgoje Železarne in četa občinskega ljudskega odbora, sedaj združeni v predvojaški odred Jesenice, izbrali teren za taborjenje v Mojstrani, to pa zaradi zelo prikladnega terena za izvajanje praktičnih vežb, katerih ima največ III. učno leto, za katere nam v bližnji okolici Jesenic ni mogoče najti primerne terena.

Zato se je komisija za predvojaško vzgojo Železarne resno zavzela za uresničenje tega načrta. Komisija se je ob vsestranski podpori predsednika tov. Burnika Janka in tov. direktorja Kristana Milana, kljub temu, da je bilo taborjenje vezano s finančnimi sredstvi, odločila izvesti 11 dnevno taborjenje s III. letnikom in predelati učni načrt II. polletja.

Temeljite priprave:

Preden so se člani komisije dokončno odločili za izvedbo svojega načrta, so si ogledali prostor za taborjenje. Pri tem so upoštevali v prvi vrsti higienske in sanitarne pogoje ter možnosti dobave materiala od vojaške garnizije, za čim ugodneje življenje mladincev na taborjenju. Pri izbiri mesta so imeli srečno roko. Komisija je odšla v Mojstrano in v enem dopoldnevu opravila vsa poglobljena dela in omogočila, da so mladinci prišli v popolnoma urejene prostore, seveda brez postelj in miz, za kar se moramo zahvaliti vojni pošti Kranj, za pravilno razumevanje in polno pomoč, ker so nudila našim obveznikom predvojaške vzgoje solidno jedilnico in spalnico, seveda po partizansko. Komandni kader pa je imel lepo pripravljen poligon za praktični in teoretični pouk. (Priloga: slika, kako jedo mladinci okrog kuhinje).

Veseli odhod

Napovedan dan za odhod je bil 5. julij. Že ob 6. uri zjutraj je lahko vsak opazil živahnost in razpoloženje mladincev na prostoru pred Titovim domom. Pričelo se je z delitvijo uniform in drugih vojaških potrebščin. Vse je potekalo v najlepšem redu. Komandirji vodov so zadolževali mladince, bolničar je skrbel in pripravljaval sanitetna sredstva za prvo pomoč, ekonom in kuhar pa sta nakladala na kamion prehrano.

Tik pred odhodom je predsednik komisije za predvojaško vzgojo Železarne prišel med mladince ter jim pojasnjeval važnost in pomen predvojaške vzgoje v naši socialistični domovini. Nato je bil zbor, pregled opreme in že se je slišalo povelje komandanta logora za pohod. Dopoldne okrog 10. ure je 140 mladincev krenilo na pot v smeri Mojstrane (slika na poti v Mojstrano).

Mimo spomenikov.

Na pohodu od Jesenic do Mojstrane so mladinci prepevali partizanske pesmi. Veselo razpoložena četa je korakala proti Hrušici, pri spomeniku padlih žrtev fašističnega terorja na Belem polju pa so si spetoma ogledali slike in brali imena padlih borcev NOV, kjer so nekoč preživljali težke, pa tudi lepe dni v borbi z do zob oboroženim sovražnikom. Pot jih je vodila naprej k njihovem cilju.

Na cilju!

Po prihodu v Mojstrano nas je čakalo urejevanje prostorov. Najprej smo se nekoliko odpočili in okrepčali, nato pa pričeli z delom. Komandant taborišča tov. Platnar je mladince v prvi vrsti seznanil z življenjem in načinom dela v taborišču ter posameznim vodom določil svoje prostore. Ko so odložili vojaško in osebno opremo, jih je poklical znak za zbor. V taborišču se je pričelo pravo vojaško življenje. Določili so stražarje, požarne, dežurne itd. Ko so vse opravili, so si mladinci ogledali bližnjo okolico, nato pa pričeli urejevati svoja ležišča. Nekaterim ni šlo prav od rok, le z malo truda in dobre volje pa so tudi to premagali.

Dnevni red in življenje v taboru

Z vstajanjem ob 5. uri zjutraj se je začelo redno celodnevno izvajanje programa. Od jutranje gimnastike do umivanja je šlo kar dobro, le kratko odmerjeni čas je marsikoga presenetil. Nato zajtrk, po zajtrku pa svečano dviganje in pozdrav zastave, za tem se je začelo delo odvijati po učnem načrtu. Praktični pouk so imeli dopoldne do 12.45, ko so prišli na kosilo. Pred kosilom so morali še pregledati in očistiti orožje, obleko in čevlje, popoldne pa so imeli obvezni počitek.

Po popoldanskem počitku so imeli politično predavanje, nato pa so pri športnih igrah pokazali svoje telesne sposobnosti in interes do samega športa. Ob določenem času so se spet zbrali vsi pred zastavo, kjer so se seznanili z nalogami za prihodnji dan. Ko se je spustila nad Mojstrano noč, je bila v taborišču že popolna tišina in slišati je bilo samo še korake budnih stražarjev in dežurnega oficirja logora. Drugi dan je bil enak prvemu in življenje v taborišču je potekalo vedno bolj podobno tistemu, ki čaka mladince pri služenju kadrovskega roka v JLA.

Za konec pa še izpiti

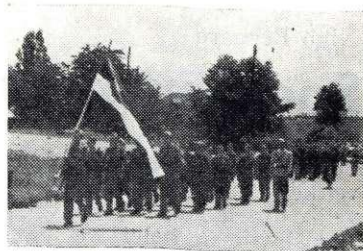
Predzadnji dan našega taborenja smo polagali račun celotnega dela, tako mladinci kot predavatelji. Presemetljivo dobri odgovori, nekoliko mladih kandidatov pred izpitno komisijo, ki so jo sestavljali okrajni inšpektor tov. Kocjan Jože, kapetan iz vojnega odseka Kranj, tov. Renčel Stanko in predavatelji kot izpraševalci.

Tudi izvrstni rezultati pri streljanju z vojaško puško pričajo, da so mladinci vzeli taborenje zelo resno. Povprečna ocena prav dobro nam kaže prednost novega načina pouka predvojaške vzgoje, ki ga na Gorenjskem že tretje leto izvaja učni center predvojaške vzgoje Železarne Jesenice.

Predstavniki Železarne, prosvete in vojnega odseka Kranj so dali predavateljem kot tudi obveznikom vse priznanje za njihovo uspešno delo.

Ob koncu naj še povemo, da so k odlično uspeli organizaciji taborenja v veliki meri pripomogle dobre predpriprave predavateljskega kadra. Zadnji dan smo se kar težko ločili. Za ta uspeh ima največ zaslug predavateljski kader, ki je očetovsko skrbel za mladince in to taborenje do konca izpeljal tako, kakor smo si ga vsi želeli.

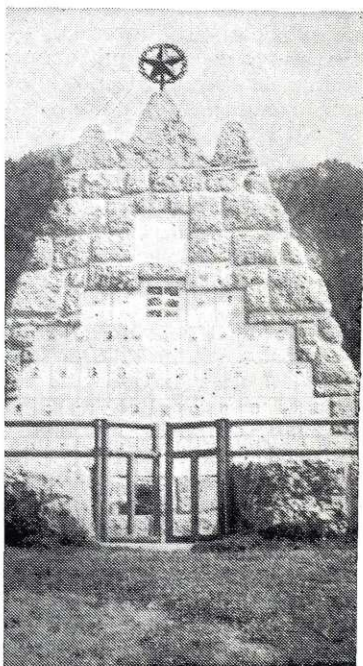
Društvo predavateljev PV
Sekcija Jesenice

Ponosno so korakali obvezniki predvojaške vzgoje, spremljala jih je pesem, na čelu pa je bila razvita zastava

V taboru predvojaške vzgoje v Mojstrani se ni manjkalo učenja in vežb. Pridobljeno znanje bodo fantje kooristno uporabili v JLA

Mladi fantje, obvezniki predvojaške vzgoje, so na svojem povratku iz Mojstrane počastili spomin padlih talcev na Belem polju

Spomini na veliko tekstilno stavko

16. septembra smo praznovali 20-letnico velike tekstilne stavke, ki je zavzela tako velik obseg, da je delavsko gibanje bivše Jugoslavije ne beleži večje.

V Železarni Jesenice je danes le malo ljudi, ki so bili v tem stavkovnem valu navzoči. Ko nas vodi misel nazaj, se istočasno spominjamo zelo grenkih časov in obupne borbe za življenjski obstoj. Spominjamo se obupnih razmer, ki so vladale v tekstilnih tovarnah v Kranju in okolici, na diktatorske metode nad delavci, nad neštevilnimi družinami in to več-članskimi družinami, ki so živele za borih 400 dinarjev na mesec. Tuji kapital, predvsem češki, kakor tudi domači, je znal poiskati ceneno delovno silo in tudi kraj, kjer je bilo delovne sile dovolj. Nekoč smo rekli, da je mesto Kranj staro „purgarsko“ mesto. In temu je res tako. V Kranju so bili že stoletja razredi, t. j. gosposki, trgovci, obrtniki, kmetje in pa delavci. Okolica Kranja je bila, kot je tudi še deloma danes, izključno kmečka. Zaradi tega je bil tudi dotok proletarcev v mesto iz leta v leto večji. To se pravi, da je bilo delovne sile dovolj. To stanje so zelo dobro znali izkoristiti inozemski — češki in nemški mogotci. Njihovi ekonomisti so znali dobro izračunati, da bo delovna sila takorekoč zastoj. Monarhohfašistična klika bivše SHS in kasnejše Jugoslavije pa jim je dala vso pomoč v eksploataciji delavskega razreda. Tako so že v letu 1923 in 1924 pričeli graditi tovarno „Jugočeško“ in „Jugobruno“. Češki kapital je pričel delati s polno paro in vlekъл masne profite na naših tleh. Ti profiti so odhajali v inozemstvo.

Posebnega delavskega gibanja ni bilo. Šele nekako v letu 1930 do 1933 se je pričela vzbujati delavska zavest. Partijska organizacija se je v teh letih pričela oživljati in rasti tudi v Kranju med kranjskimi tekstilnimi delavci. V tem gibanju imajo zaslugetudi jeseniški revolucionarji, predvsem naš književnik Tone Čufar in Janez Mlakar. Prvi pionirji pa so bili Franc Leskošek, dr. Jože Vilfan, Stane Toplak, Jože Jan, Rudi Papež, Ivan Tominc in še mnogo drugih. Med kranjsko mladino pa je bil posebno aktiven Dušan Kveder in Malovrh. Do leta 1936 so obupne razmere dosegle svoj višek. Najnižja mezda je bila v tovarni „Božič“, last bivšega trgovca, ki je kaj kmalu postal lastnik tovarne na račun delavcev. Ta je plačeval delavce po 1,75 din na uro. Strokovni delavci - visokokvalificirani so imeli

največ 4—5 din na uro; povprečna mezda pa je bila 2 dinarja. Te razmere so bile čedalje hujše, draginja pa je vedno bolj naraščala. Delavstvo se je pričelo zbirati v organizacijah. Izvolilo si je svoje zaupnike. V vseh obratih so bili postavljeni zaupniki različnih strank. Pred podjetja so se pričele postavljati zahteve za zboljšanje mezd oz. za zboljšanje kolektivne pogodbe. Kranjski tovarnarji, inozemski in domači, niso o tem hoteli ničesar slišati, temveč so šele podvojili teror nad itak izžemanimi delavci. Napredni delavci so bili organizirani v Splošni Delavski Strokovni Zvezi Jugoslavije. Predsednik centralne uprave te organizacije v Ljubljani je bil I. Koman, tajnik pa L. Jakomin. Omenjeni funkcionarji stranke so samo navidezno zastopali zahteve delavstva, niso pa bili za oster spopad s kapitalisti. Posledice takega mišljenja so se pokazale kasneje. Organizatorji odpora, vodeni po Partiji, ki so bili sicer člani SDSZJ, so ubrali bolj revolucionarno pot, kot pa je predvidevala centralna uprava. Delavstvo, predvsem kmečkega porekla, je bilo bolj klerikalno usmerjeno. Ko so delavci videli, da zastopniki naprednega sindikata vodijo bolj odločno in odkrito borbo s kranjskimi mogotci, so pričeli masovno pristopati k napredni sindikalni organizaciji, katero je vodila Partija. Tako je malo pred izbruhom stavke imela napredna sindikalna organizacija večino članstva za seboj. Ker kapitalisti niso popustili po naših zahtevah, je partijska organizacija sklenila izvesti stavko. Dne 20. avgusta so ob 13.30 zatulile sirene v „Jugočeški“ in „Jugobruni“. Delavstvo je do zadnjega moža in žene zapustilo svoja delovna mesta in odšlo na zborovanje v tovarni. Glavni zaupniki „Jugočeške“ in „Jugobruni“ so napovedali splošno stavko in to stavko na delovnem mestu. Delavstvo ni zapustilo tovarne. Kapitalisti so videli ta položaj in so hoteli gotovo blago, ki je ležalo v skladiščih, odpremiti v zadnjem trenutku s kamioni. Ko so revolucionarne kranjske delavke videle to namero, so legle pred avtomobile in niso pustile, da bi se blago odpremilo. Takoj so bili postavljeni odbori za zaščito, za prehrano itd. Delavci in delavke so spali poleg svojih strojev. Ostale tekstilne tovarne v Trzinu in Škofji Loki in še nekaj manjših v Kranju še niso pristopile k stavki. Takrat so se organizirali delavci „Jugobruni“ in „Jugočeške“ ter odšli s kolesi v Trzin, v Škofjo Loko, na Trato pri Škofji Loki in po osta-

Zig stavkovnega odbora v tovarni »Inteks«

lih manjših tovarnah v Kranju ter povsod ustavili stroje in organizirali delavstvo k stavki. To so bili nepozabni revolucionarni prizori. Okoli 300 kolesarjev je odšlo iz Kranja po vseh tovarnah v okolici, prekoračilo plotove, odšlo v delavnice, pričelo ustavljati stroje, tkalci so ustavljali tkalne stroje, barvarji barvarske, tekstilni tekstilne in tako je stavkovni val zavzel celoten kranjski okoliš, skratka vse tovarne.

Omenjeni funkcionarji SDSZJ so večkrat prišli v Kranj, da bi odložili stavko in prepričali delavstvo, naj popusti s svojo revolucionarnostjo. Toda stavkajoči delavci so bili enotni in nepopustljivi. Običajno so posredovalci morali zapustiti zborovanje poparjeni in izžvižgani.

Ko so delavci stavkali v tovarnah, je nastal problem prehrane, vendar je bilo to hitro rešeno. Kmetje iz bližnje okolice so vozili z vozovi hrano v podjetja. Vsi delavci, ki so bili oddaljeni od svojih bivališč, so sprejemali hrano v tovarni na kotlu, ostali, ki so bili v bližini, so sprejemali hrano od doma. Posebni odbor pa je pazil na to, da se niso pojavile kraje, da se ni blago pokvarilo in da so stroji ostali nepoškodovani. Organizirali so se kulturno-prosvetni krožki, pevski zbori, športne prireditve itd. Stavka je tekla tako preko 20 dni. Med samo stavko pa so razni omahljivci, predvsem privilegiranci, pričeli zapuščati v nočnih urah podjetje in tako postali stavkokazi, vendar to število ni bilo veliko. Delavci so trdno vztrajali na svojih mestih, kranjski mogotci pa niso v ničemer popustili. Veliko vlogo je odigral takrat kranjski dekan Skrbec. Ko so kranjski mogotci spoznali, da je delavstvo neomajno v svojih zahtevah, jim je priskočila v pomoč takratna buržuazija z banom Natlačenom na čelu.

Dne 16. septembra leta 1936 ob 3. uri zjutraj so zaščitne straže „Jugočeške“ opazile, da prihaja vlak v smeri iz Ljubljane popol-

noma zatemnjen — brez vsake luči proti „Jugočeški“. V razdalji 300 m od tovarne se je vlak ustavil. Množica uniformirancev, katerih je bilo okoli 500, se je pričela valiti iz vlaka po bregu navzdol. Straže pri vhodih in na raznih mestih tovarne so to takoj javile stavkovnemu odboru. Dan je bil takoj znak s električno sireno. Delavstvo se je hitro zbudilo in pričelo zbirati v sredini tovarne na prostoru. Medtem je žandarmerija in policija že prišla do ograje, jo nasiloma podrli in pričela obkoljevati z orožjem stavkajoče. Da ne bi prišlo do krvavih izgredov, so stavkajoči v „Jugočeški“ t. j. moški tvorili notranji krog, dočim so delavke tvorile zunanji krog, držeč se sklenjeno za roke. Masa žandarmerije in policije je navalila na sklenjeni krog delavcev in delavk, pričelo se je strašilno streljanje z pravo borbeno municijo. Ko so videli, da so ženske neomajne in ne bodo prišli do moških, so pričeli z puškinimi kopiti in s pendreki udarjati in pretepati ženske. Na ta način se je krog žensk raztrgal in tako so prišli do moških, kjer so uporabljali vse metode pretepanja z puškinimi kopiti in pendreki. Delavstvo je bilo spopetka iznenadeno in se je pričelo umikati proti izhodu. Medtem so se našli revolucionarni delavci in pričeli vzpodbujati med splošnim pretepom delavstvo s klici: „Ne zapustimo tovarne pod nobenim pogojem!“ Masa se ni več premikala nikamor. Žandarmerija pa je udarjala in tolkla po delavcih in delavkah brezuspešno. Ko je žandarmerija videla, da ne pomaga nobena metoda, so pričeli metati solzilne bombe. Naravno, da se je sklenjeni krog delavcev in delavk, ki ni hotel zapustiti tovarne, razbil. Oslepljeni so se začeli umikati proti izhodu. Pri izhodu pa je zopet čakal kordon žandarmerije, ki je neusmiljeno udrihal po stavkajočih. Pri tem je bilo dosti delavcev poškodovanih, neka delavka je imela prebito lobjanjo. Tako se je stavka končala nasilnim potom z oboroženo silo. V Kranju je bilo proglašeno 3-dnevno obsedno stanje. Močne patrulje žandarjev so patroljirale po cestah in prehodih ter razganjale tudi po dva mimoidoča. Štrajk se je nadaljeval izven tovarne še nekaj dni. Delavstvo se je zbiralo pred svojimi tovarnami in bojkotiralo in zasmehovalo stavkokaze, ki so že drugi dan prišli v službo. Po enem tednu takega življenja, ko so pošla vsa sredstva, je bila dana parola, da se delavstvo vrne na delo. Med tem časom so aretirali vidne voditelje stavke. Žandarmerija je preganjala ljudi po Šmarjetni gori in povsod, kjer so izvovali, da se vršijo sestanki. Po enem tednu se je delavstvo začelo vračati na svoja delovna mesta. Tovarnarji pa so bili

dobro obveščeni o delavcih, ki so bili v stavki aktivni. Vsi, ki so sodelovali v stavkovnih odborih, so bili odpušteni in jih je čakala že pri vratarju knjižica z obračunom. Po zlomu stavke je bilo v Kranju vrženih na cesto okoli 250 delavcev in delavk. Večina teh delavcev in delavk pa je dobilo dne 3. oktobra 1936 SDSZJ pismo sledeče vsebine: „Obveščamo Vas, da ste bili na izredni seji centralnega odbora Zveze dne 30. pr. m. iz Zveze izključeni zaradi prekršitve §§ 6 in 7, točka 2. zveznih pravil in § 8 odstavka 3 in 4 zveznega Pravilnika“. Članstvo se je temu ukrepu uprlo in zahtevalo ponovno vključitev v to organizacijo. Toda

brez uspeha. To je pomenilo, da so voditelji naše sindikalne organizacije paktirali z denarnimi mogotci. Izključeni delavci so se potem organizirali v Ujedinjeni Savez tekstilno-odečnih radnika i radnica Jugoslavije.

Stavka je bila navidezno zlomljena, vendar je delavstvo ostalo monolitno. Predvsem se je okrepila napredna organizacija. Tovarnarji pa so spoznali, da so pravzaprav zgubili svoje pozicije. Občutili so strah pred delavci in spoznali, da imajo opravka z delavskim razredom, ki je spregledal in se prekalil z borbeno zavestjo v času dolgotrajne stavke.

Železarna Jesenice in naše ladjedelništvo

Ladjedelništvo je ena tistih panog naše industrijske dejavnosti, ki so je po osvoboditvi najbolj razvila in razmahnila. Ne samo po svoji zmogljivosti, saj v stari Jugoslaviji novih ladij obče nismo izdelovali, temveč je tudi po kvaliteti dosegla svetovni nivo. Dovolj zgovoren in prepričljiv dokaz temu je dejstvo, da danes naročajo v naših ladjedelnih celih Angleži, Švedi in Norvežani, ki imajo sami razvito ladjedelniško industrijo do najvišje stopnje.

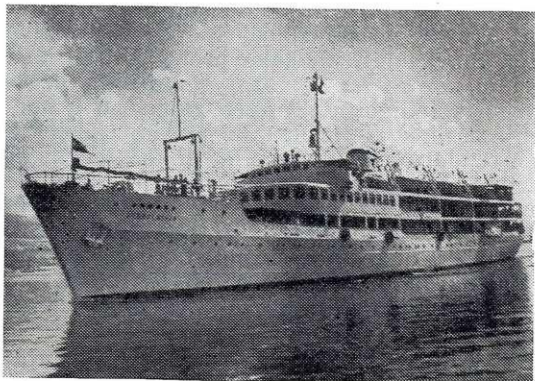
Naše, v domačih ladjedelnih zgrajene ladje so same ponesle to slavo v svet, ki pa jo doma vse premalo poznamo in cenimo. Problemi pomorskega gospodarstva bi morali biti nam železarjem mnogo bližji. Ladjedelniška industrija je danes vendar eden naših najmočnejših odjemalcev, čigar potrebe po pločevini že sedaj daleč presega celokupno zmogljivost naših valjarn. Razen te direktne odvisnosti drug od drugega pa predstavlja vsaka tona ladijske pločevine tudi več ladijskega prostora, tega neprecenljivega vira deviznih dohodkov, ki močno vplivajo na našo trgovsko bilanco. Vsak uspeh domače ladjedelniške industrije je do gotove mere tudi odraz naših naporov in del našega uspeha, saj je velik del, zlasti pa ladijsko korito, zgrajeno iz naše pločevine, ki v svoji življenski dobi prepluje vsa svetovna morja, vse kontinente in luke sveta.

Najnovejša in tudi najlepša med našimi ladjami je potniška motorna ladja „Jugoslavija“, ki jo je ladjedelnica „Split“, kjer je bila zgrajena, v nedeljo, dne 12. avgusta izročila prometu. V njenem 90 m dolgem in 30 m širokem trupu je vgrajenih 90 ton debele pločevine, izdelane v naši železarni. Ladijsko korito je v celoti varjeno. Tudi za varjenje so uporabljene v glavnem naše elektrode „Drava“. Ladja je bila grajena po

predpisih družbe „Lloyd Register of Shipping“ in je bil tudi ves od nas dobavljeni material preizkušen in prevzet od predstavnika tega društva.

„Jugoslavija“ je motorna ladja z dvema „Sulzer“ Diesel-motorjema, vsak z 2400 KM, s katerimi razvija hitrost preko 20 milj na uro. Njena ureditev je najsodobnejša, tako glede udobnosti, ki jih nudi potnikom, kakor tudi v pogledu sigurnosti plovbe. Opremljena je z vsemi modernimi navigacijskimi napravami in tudi z radarjem.

Isti dan, ko je bila izročena prometu „Jugoslavija“, prva iz serije treh potniških ladij (Jugoslavija, Jadran, Jedinstvo), ki se grade v Splitu, je ta dan ista ladjedelnica slavila še en uspeh. V morje je bila spuščena 10.000 tonska tovorna ladja „Nikola Tesla“ za našo trgovsko mornarico. Njen dvojček „Marjan“ pa se nahaja v fazi dograjevanja. Za izgradnjo takega kolosa je potrebno približno 3000 ton pločevine.

Naša nova ladja Jugoslavija

Ladjedelnica „Split“, ki se je od skromnih začetkov razvila danes v eno naših največjih ladjedelnic, ima v delu, razen naštetih še več drugih velikih ladij za inozemske naročnike. Tako po dva tramperja z 10.000 BRT za Švico, Norveško in Švedsko. Pred kratkim je bila sklenjena pogodba za gradnjo štirih ladij iste tonaže za Poljsko. Pri takem proizvodnem programu in dobi gradnje ene ladje 18—24 mesecev potrebuje samo ta ladjedelnica letno okroglo 20.000 ton debele pločevine — skupno vse naše ladjedelnice cca 60.000 ton.

Danes krije naša valjarna le kakih 40% teh potreb. Deloma zaradi premajhne kapacitete naše valjarne, deloma zavoljo tega, ker potrebujejo ladjedelnice tudi pločevino široko nad 2 m, ki pa je v naši valjarni ne moremo valjati.

Naša državljanska dolžnost je, da z vso silo podpremo stremljenje države za obnovo in izgraditev naše mornarice, ki naj bi do leta 1961 dosegla svojo predvojno tonažo. V ta namen je bilo prav v teh dneh odobrenih 32 milijard dinarjev za gradnjo nadaljnjih 16 velikih ladij v domačih ladjedelnicah.

Dr. Jože Potrč

O zakonski zvezi in družini

Dolžnost do socialistične skupnosti torej nalaga mladini, da si nikakor ne dovoli zadnjih intimnosti, dokler se — seveda na lastno odgovornost — ne prepriča, da gre za takšno ljubezen, ki lahko postane danes ali jutri družbeno uzakonjena. Mladina, ki prezira kvantiteto v ljubezni in želi kvaliteto, t. j. resnična čustva, mladina, ki gre ponosno skozi življenje in povrh še v socializem, ne bo nikoli podcenjevala družbenega mnenja in življenjsko silo bo črpala ne iz „emancipacije poltenosti“ (Lenin), marveč iz izpolnjene resnične ljubezni. Mladina ne le da ničesar ne izgubi, marveč prav vse pridobi, ko ne zahteva tistega, kar sta narava in človeška družba prihranili za čas popolne telesne, duševne in moralne zrelosti. S pravico, tega ne moremo nehati ponavljati, pridejo namreč obvezno tudi dolžnosti!

Žal moramo ne le našo mladino, marveč tudi nekatere ugledne člane naše družbe opozoriti na nekatere hude vulgarizacije znanstvenega socializma.

V boju proti vsem družbenim krivicam je bila že zdavnaj razglašena zahteva proti diskriminaciji nezakonskega otroka in za popolno enakopravnost zakonskega in neza-

Za popolno kritje vseh potreb ladjedelniške industrije brez dodatnih investicij naši obstoječi valjarni ne bo šlo. Pač pa tudi brez tega sedanji delež 40% lahko dvignemo, zavedajoč se važnosti izgradnje trgovske mornarice, rentabilnosti v ladje investirane kapitala in visoke cene ladijske pločevine na svetovnem tržišču.

S preprostim računom se lahko prepričamo, da je primerneje forsirati izdelavo ladijske pločevine v domačih železarnah in manko za druge ostanke kupovati v inozemstvu, kot pa obratno. Poleg tega obstoja še tretja možnost. Ta je povečanje storilnosti v naših obratih. S pomočjo ladjedelnic, to je z standardizacijo formotov pločevine, lahko v veliki meri dvignemo trenutni potencial naše valjane pločevine.

Venec gora, ki nas loči od naše obale, naj ne bo povod naši kontinentalni miselnosti, v kateri smatramo vse, bodisi take ali take investicije za naše gospodarstvo kot stvar druge ali celo tretje važnosti. S pravilnim razumevanjem, s pravo voljo in napor, dokažimo, da smo dejansko „pomorsko ljudstvo“, o čemer tako radi večkrat govorimo. Volja pa je prvi korak in vedno tudi parola za uspeh.

konskega otroka. Tudi to enakopravnost lahko do kraja uresniči šele bodočnost t. j. socializem s svojo družbeno skrbjo za vse otroke brez izjeme. Družbena skrb za otroke pa ne izključuje in ne nadomestuje roditeljske skrbi in ljubezni za otroke, marveč jo samo dopolnjuje in je celo njen pogoj. Otrokom so potrebni roditelji, in sicer oče in mati. Socializem zagotavlja otrokom takšne roditelje, ki jim bodo posvetili vso skrb in ljubezen in ki jih bodo vzgajali v socialističnem življenjskem in svetovnem nazoru. Iz tega pa logično sledi, da nam nikakor ni vseeno ali imamo mnogo ali malo nezakonskih otrok. Gre namreč za to, da se zavedamo dolžnosti do otrok. To je pri tem najbolj bistveno. Zato se moramo boriti za to, da ne bo nobene matere, pa tudi ne nobene očeta, ki ne bi dala za svojega otroka vsega, kar moreta. Če bomo tako — t. j. socialistično — gledali na vprašanje nezakonskega otroka, tedaj bomo to vprašanje najboljše uredili.

Isto načelno stališče nas mora voditi v vprašanje ločitve zakona. Ni dvoma, da je zahteva po ločljivosti zakona napredna. Družba nima pravice zahtevati, naj se nadaljuje za-

konska zveza, ki je kot zakonska zveza mrtva. Samo takšno je treba pokopati. Tudi narava pokopava trupla. V boju za socialistično zakonsko zvezo pa se nikakor ne smemo zadovoljiti s tem, da kakor buržoazija dopuščamo ločitev zakóna, marveč nasprotno, z vsemi sredstvi se moramo boriti za to, da bomo dosegli tako višjo obliko zakóna, ki bo prinesel zakoncem, še bolj pa otrokom, vso srečo. Angleški kulturni filozof Russel pravi, da so tisti roditelji, ki se ločijo iz drugih, ne pa iz zelo važnih razlogov, prekršili svojo roditeljsko dolžnost. Mar je možno, da bi bil odnos zavestnih socialistov do slabotnih otrok manj resen?

Isto načelno stališče imamo v vprašanju telesnega splava. Abortus pomeni zmeraj, brez izjeme, manjšo ali večjo zdravstveno škodo za žensko. Največkrat pozabljamo na psihično škodo. Žal lahko abortus zdaj še povzroči smrt ali sterilnost ženske ali „samo“ nekatera kronična vnetja. Vsekakor pomeni neresen in neodgovoren odnos do nosečnosti in abortusa asocialnost, pri ženski pa razen tega še nepotrebne muke. V modernih sredstvih proti spočetju imamo sijajno orodje proti abortusu. Sodobna kontracepcija pa zahteva tudi določeno kulturno stopnjo ženske in dobre posvetovalnice, kjer nudijo zdravniki vsem potrebnim nasvet in pomoč. Razen tega moramo mladino opozoriti, da v vseh deželah priporočajo ta način boja proti abortusu, predvsem poročenim ženam. Znano je namreč dejstvo, da na vsem svetu sploh ni dežele, kjer bi bilo spolno življenje pred poroko izrecno „dovoljeno“. Nas pa vodijo še mnogi globlji razlogi. Mladino izpod 18. leta, ki ji naš zakon izrecno prepoveduje zakonsko zvezo, je treba drugače zaščititi pred vsemi tegobami, pa trdi pred abortusom in nezaželeno nosečnostjo. Spoznanje pesnika o „zlati dobi mlade ljubezni“ o poeziji snubitve in medsebojnega spoznavanja obeh spolov, mora mladini tako napolniti dušo, da bo lahko pravilno uživala mladost in se pripravljala na zakonsko zvezo.

Slab, neresen odnos do vseh omenjenih problemov seveda ni zmeraj znak pokvarjenosti, vendar pa smo dolžni opozoriti na to, da lahko lahkomišelnost zmeraj privede do zelo asocialnih dejanj. To nam dokazuje vsakdanje življenje. Življenje ne bo nikoli, tudi ne v socializmu, dopuščalo mehkužnosti, lenobe, pasivnosti, marveč prav nasprotno, čedalje več aktivnosti, borbenosti in heroizma dnevnega življenja. Tovariš Tito je rekel leta 1952 študentom:

„Človek je bitje, ki ima najrazličnejše slabosti. Človek se mora večno boriti s seboj, imeti pred seboj svojo vest, ker je to edini način oblikovanja samega sebe. Nihče ne

more dati od zunaj vsega, marveč se mora človek sam v svoji vesti in duši boriti proti svojim slabostim. Temu vprašanju moramo v naši Partiji posvetiti malo več pozornosti“.

Tisto, proti čemur se človek večno bori, je egoizem, pa naj bo osebni, družinski, poklicni, cehovski in celo nacionalni, tisto, za kar se človek bori, pa je izgradnja vsestransko razvite osebnosti, lik socialističnega človeka bodočnosti, ki bo dal pojmom bratstvo in tovarištvo med vsemi ljudmi sveta polno in bogato vsebino. Ta visoka stopnja socialističnega razvoja zahteva še ogromno naporov, žrtev in boja ter ciljev, ki jih zavestno postavljamo nad vse dosežanje cilje. Poglejmo samo patriotizem. To je nedvomno čut zelo visoke vrednosti, to je celo star čut, ki ga je uzakonila že buržoazija. Nas čut patriotizma ne more zadovoljiti, če ne izključuje sleherne oblike nacionalizma, če ne izključuje sleherne sledi in nezaupanja do drugih narodov, sleherne sledi blokovskih teženj, če zavestno ne oznanja zmeraj in povsod boja za bratstvo med vsemi narodi. Nad sleherni patriotizem se dviga čut socialističnega internacionalizma.

Enako se ne moremo zadovoljiti s krepitevijo sedanje družine, marveč mora biti naš ideal vzpostavitev višjih odnosov med vsemi ljudmi, tako tudi med obema spoloma.

(Konec.)

Miha Klinar:

Pesem o rdeči obali

Na Rdeči obali še nihče ni bil,
a verujem, bratje,
da bomo pristali ob njej
kot radostni svatje.

Na Rdeči obali še nihče ni bil,
na Rdeči obali je večna ljubav,
tam čaka nas stari Prometej,
ki je bogovom ogenj ukral.

Osvobodil se sam je sužnjih verig,
osvobodil se tisočletnih okov,
z ognjem človeštvu vtisnil je žig
in pot mu pokazal iz temnih vekov.

Na Rdeči obali še nihče ni bil,
a verujem, bratje,
da bomo pristali ob njej
kot radostni svatje.

Naš prvi camping v Vodicaх pri Šibeniku

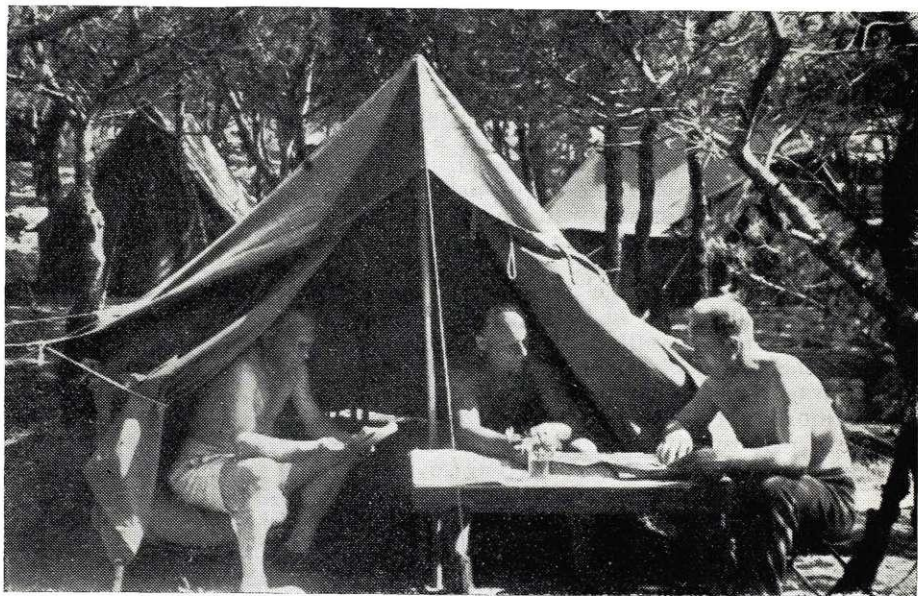
V svetu vedno bolj izpodriva letovanje v hotelih bivanje pod šotori v prosti naravi. Angleži pravijo temu camping (izgovori kemping). Kjer stojijo hoteli, je običajno že mesto z vsem svojim truščem in hruščem, pa tudi priroda je več ali manj umetno izmaličena. Tudi oskrba v hotelih je precej dražja od oskrbe na taborjenjih.

Svoj letni dopust naj človek, ki dela v delavnici ali pisarni, izkoristi proč od tovarniškega hrušča. Otrese naj se vsakodnevnih skrbi in naj gre stran od enoličnega okolja v tuje kraje, kjer si bo nabral novih moči, okreplil zdravje, se razvedril in spoznal s tujimi običaji, šegami in navadami. Naša domovina je še posebno bogata naravnih lepot, bogastev in zgodovinskih dragocenosti.

zelo posrečen kraj in prostor, lep borov gozdiček v Vodicaх pri Šibeniku. Vodice, ki so oddaljene 11 km od Šibenika, so po svojih klimatskih pogojih, preprostosti, lepi plaži, bogatih vinogradih in sadovnjakih, lepo okolico in zdravo vodo, nalašč pripravne za taborjenje. Domačini, ki so lahko ponosni na ogromno udeležbo v narodno-osvobodilni borbi in na doprinos pri delu za napredek svojega kraja, so izredno prijazni ljudje.

V kraju samem je lep zadružni dom z gledališko in kino dvorano (če bi imeli tak dom na Jesenicah, bi bili lahko nanj ponosni). Izrazita vinogradniška vas ima lepo osnovno šolo in gimnazijo, zdravstveni dom in druge javne ustanove. Vas, ki je v pre-

V borovem
gozdičku
so naši
železarji
postavili
svoj prvi
tabor

Take misli so vodile letos člane tovarniškega odbora sindikalne podružnice Železarne Jesenice ob razmišljanju, kako organizirati za svoje člane letni oddih čim bolj poceni in za čim večje število naših delavcev. Naš počitniški dom v Crikvenici postaja iz leta v leto premajhen, za dom na Mežaklji, ki je takorekoč doma, pa tudi ni interesentov, hkrati pa je vedno več ljudi, ki žele koristiti svoj letni oddih ob morju.

Tovarniški odbor sindikalne podružnice naše železarne se je zato odločil za organizacijo campinga. V ta namen je izbral

teklosti zelo zaostala, so njeni prebivalci šele po osvoboditvi sami elektrificirali.

Odbori posameznih organizacij in ustanov se zelo trudijo, da bi v vasi napravili vse, kar je potrebno za uspešen razvoj turizma — ceste, kanalizacije, sanitarne in higienske naprave. Posebno agilna je vaška kmečka predelovalna zadruga, ki je znana daleč okrog po Dalmaciji zaradi aktivnosti in marljivosti njenih članov, kakor tudi urejenosti. Letos bodo pridelali več kakor 200 vagonov vina, bogata pa bo tudi letina smokey in drugega sadja. Škoda, da

so v pretekli zimi pomrznile skoro vse olive, ki so predstavljale važen vir dohodkov prebivalstva v tem kraju, poleg tega bo potrebno 2—3 leta za obnovo olivnih nasadov.

V tem kraju smo s sodelovanjem taborniške organizacije „Rod jeklarjev“ organizirali letos prvič naše taborjenje. Camping

je postavljen v prijetnem, 30 let starem borovem gozdičku. Trideset šotorov raznih velikosti, moderna montažna kuhinja in vse naprave v campingu predstavljajo prijetno platneno vasico. Ta vasica ima lasten vodovod in razsvetljavo, v kuhinji pa se kuha na butanskih štedilnikih.

(Nadaljevanje)

Pišejo nam . . .

S kolesi v Trento, Kobarid in Cerkno

V zadnjih letih so sindikalni odbori v naši železarni organizirali v glavnem le izlete k morju in v druge bolj oddaljene kraje naše lepe domovine, pozabljali pa so dostikrat na lepote naše bližnje okolice. V letošnjem letu so številni sindikalni odbori sklenili, da bodo svojemu članstvu svetovali ogled naših planinskih predelov ter sončne Primorske. Delovnemu kolektivu žebjarne je sledil obrat Javornik II, ki je organiziral izlet v Bohinj, v istem času pa se je odločila skupina sedmih delavcev za izlet s kolesi na Primorsko. Izlet je lepo uspel, udeleženci — valjavci pa so se odločili, da bodo v prihodnjih letih organizirali še več podobnih izletov. Kolesarji iz omenjenega obrata so imeli tokrat lepo priliko videti lepo dolino Trente, svoje sposobnosti pa so pokazali tudi v lepi in tudi precej smeli vožnji čez Vršič. Z velikim zanimanjem so si člani našega kolektiva ogledali lep turistični kraj Bovec. Med potjo so napravili več odmorov in izkoristili priliko za razgovore s prijaznimi Trentarji ter prebivalci Bovca in Tolmina. Na svoji poti so iz-

letniki obiskali tudi partizansko bolnico Franjo. Tu so jih prav tako prijazno sprejeli, vodič, ki so ga imeli na razpolago, pa jim je pripovedoval o zgodovini te bolnice, ki bo ostala v nepozabnem spominu številnim partizanom, ki so v njej iskali zdravniške pomoči, z velikimi črkami pa je ta bolnica zapisana v zgodovini narodnoosvobodilnega boja našega naroda.

Kolesarji so nadaljevali svojo pot skozi Škofjo Loko in Kranj nazaj na Jesenice. Zadovoljni in nasmejani obrazov so se izletniki — kolesarji zopet vrnili v pločevinsko valjarno, svojim sodelavcem pa so še dolgo pripovedovali o lepotah sicer premalo obiskanih krajev naše Primorske.

Vi vprašujete — mi odgovarjamo

Vprašanje: K. J. adjustaža Javornik I

Kako skrbi socialistična družba za vrtičkarje in njihove člane?

Odgovor: Otroški dodatki kot družbena pomoč za vzdrževanje in vzgojo otrok. Dodatek se smatra kot dohodek družine za določene namene in s tem družba kot taka ne prevzame nobene odgovornosti, oziroma obveznosti za vzdrževanje otrok, ampak s to moralno podporo samo pomaga pri vzdrževanju in vzgoji otrok. Dodatek se smatra kot neka oblika socialnega varstva družin z otroci. Smatra se kot dohodek družine, ne pa kot dohodek posameznega otroka, kateremu je dodatek namenjen in prav zaradi tega se jemlje za priznanje dodatka v poštev imovinsko stanje družine. Če so izpolnjeni pogoji vzdrževanja in imovinskega stanja, je dana pravica do prejemanja dodatka. Dodatek predstavlja namenski dohodek družine z otroci, katerim družba tako pomaga pri vzdrževanju oziroma vzgoji otrok dotičnim, kateri nimajo dovolj, oziroma sploh nimajo dohodkov ali imovine, da bi vzdrževali otroke. Dohodki iz kmetijstva se računajo po katastrskem donosu, ker pa katastrski donos ne predstavlja vseh dohodkov iz kmetijstva, katere nekdo lahko ustvari na gotovi površini, ampak je samo mero, se smatra da gotova površina zemljiških posesti da večji dohodek in se to upošteva pri dajanju pomoči v obliki otroškega dodatka.

Ob zaključku odgovora na vaše vprašanje pripominjamo le to, da je socialistična skupnost v naši domovini poskrbela v dovoljni meri za vzdrževanje naših najmlajših, tako da mladi ljudje nimajo nikakih posebnih vzrokov za pobege čez mejo.

Udeleženci izleta na Primorsko

Ni vse zlato, kar se sveti!

(Nadaljevanje)

Vojna v Ameriki ni razdirala, ampak gradila. Gradila je tovarne, aerodrome, ceste in drugo in vse to je ostalo. Zato tudi starejša in mlajša generacija danes v Ameriki ne govori o grozotah obeh vojn, kajti tam grozot ni bilo. Grozote so videli le v filmih. Ne govorijo o žrtvah, kajti tam ni padel vsak deseti prebivalec kakor v Evropi. O vojni govorijo nekako takole: „Da, bilo je težko, ni se moglo dobiti bencina, novih avtomobilov in raznih potrebščin ni bilo na izbiro, živela so bila racionirana (brez skrbi, ne tako kot pri nas), ali zaposlitev se je, na srečo zelo lahko dobila. Denar se je lahko zaslužil, ker ni bilo brezposelnosti, čeprav je postal manj vreden, ker se je življenje podražilo. Samo da se kriza iz l. 1930 ni povrnila. Ta je vrgla na cesto tisoče ljudi in družine so bile brez kruha. Ljudje so bili obupani in so zmrzovali ter s sklonjenimi glavami gledali v prihodnost.“ Kriza, da samo ta kriza je bila prava vojna, ki jo je Amerika sploh občutila.

Danes ekonomisti ZDA prerokujejo, da krize ne bo. Dobički so tako veliki, da tudi delavec nekaj dobi, saj se tam, kjer je vsega dosti, lahko nekaj tudi vzame in da. Skladišča so polna blaga. Blago, posebno cenejše, je slabe kvalitete. Vsak predmet je tako izdelan, da traja le določen čas, potem pa se ga mora vreči stran, kajti izdelati se mora nov, da bi industrija imela spet kaj dela. Popravljanje zaradi visokih mezd ni rentabilno. Zato ni važno, če je na primer avto še za silo uporaben; vseeno ga vržejo med staro železo, da bi lahko pustili v promet nov. Popravilo stane več, kakor pa star, ali še dobro ohranjen in uporaben avto. Vsako leto se vrže na trg nova serija, novi modeli avtomobilov. Starejši modeli, čeprav so še popolnoma novi in neuporabljeni, so že za polovico cenejši. Ako pa so tudi ti že malo rabljeni, jim cena pade na 1/5 ali pa še več. Industrija odkupuje ali zamenjuje z doplačili za nove avtomobile stare avtomobile po „najvišji možni ceni“. Zato vsak raje kupuje nov avto kar vsako drugo leto, da bi za starega s tako zamenjavo še nekaj dobil in ga zamenjal z doplačilom za novega. V letu 1955 so prekupčevalci kupovali samo modele od 1950—1955 l. Starejših zaradi „velikih zalog“ niso kupovali, ti so bili takorekoč brez cene. Tak avto se je lahko prodal samo privatno, „pod roko“, po smešno nizki ceni, kajti povsod je bilo teh avtomobilov preveč.

Z ostalimi predmeti je isto, s hladilniki, pisalnimi stroji, televizijskimi aparati itd. Novo se ne kupuje zato, ker je staro zanič, ampak zato, ker staro „ni moderno“. Odtod mrzlična tekma vsakega posameznika, da bo vedno „nov“. Sicer pa posameznik tudi ekonomsko računa: „Ako kupim nov model, starega pri tej priložnosti lahko zamenjam, če pa starega uporabljam še nekaj časa, bo pa potreben popravila. Za popravilo pa bom dal več, kakor pa me stane doplačilo za novega. Pa še vedno bom imel star model.“ To velja za avto, televizijo ali pa za ostale artikle masovne potrošnje.

Obrtniki zavoljo velikega razvoja industrije in tehnike, ki se je zaradi vse dražje in dražje delovne sile že skoro popolnoma avtomatizirala, ne morejo tekmovali z njo.

Zanimivosti

EGIPT

V egiptovsko armado svobode se je vpisal tudi rektor tisočletne univerze v Kairu Abdel Rahman Tag in dal s tem dober zgled za priglasišanje v armado. Sicer je pa ta univerza že itak žarišče patriotizma in revolucionarnosti arabske akademske mladine. Rektorja so nedavno fotografirali, kako se uči streljati z najmodernejšo brzo-strelko.

IZRAEL

Izrael ima ženskega zunanjega ministra, Goldo Myerson. Ta se je v mladih letih poročila z Amerikancem, ki pa ji je nedavno tega umrl. Sedaj je spremenila svoj priimek v »Meir« in tako ustregla želji ministrskega predsednika Ben - Guriona, naj vsi člani vlade in diplomati podomačijo svoje priimke, če ti zvane preveč tuje.

ČSR

Sodelavci Energetskega instituta so skonstruirali poseben aparat za iskanje kablov. S tem novim aparatom ne iščejo samo kable in njegove okvare, temveč lahko najdejo z njim tudi stare, pozabljene kable, ki jih lahko uporabijo kot surovino.

Vsako peto motorno kolo na svetu je češkoslovaško. »Jawa« motorji so močno razširjeni. Češke tovarne so pravkar dale na trg nov tip »Jawek« s 125 ccm in 175 ccm, ki so baje prava novost v industriji motorjev. Zato je strah, da »Jawa« motorjev in njihovih rezervnih delov ne bo mogoče več dobiti, popolnoma nepotreben.

ZDA

Dva ameriška kemika iz Texasa sta iznašla postopek, kako odstraniti iz rabljenega papirja tiskarsko barvo. Postopek je popolnoma uspel in tako očiščeni papir prav nič ne zaostaja za novim. Važno je predvsem, da je tako dobljen papir mnogo cenejši od starega, da niti ne govorimo o prihranku dragocenih surovin.

Prav tako so v Ameriki začeli izdelovati prvi papir iz umetnih vlaken (nylona in drugih). Ta papir je desetkrat močnejši in dvestokrat odpornejši proti mečkanju, prav tako pa močno odporen proti kemikalijam, bakterijam, svetlobi in vlagi. Papir bo velikega pomena predvsem za vrečice in zavijanje.

NEMČIJA

V Westfaliji je zbudil pozornost take oglas:

»Javna izjava! Izjavljam s tem, da se ne strinjam z uvedbo splošne vojaške obveznosti. Ko sem volila, nisem nikogar pooblastila, da mi znova omogoča takšno stanje, v kakršnem se izdaja, in izpolnjujejo povelja za pobijanje.« Podpis: Dr. Klara Kunke, Gemen.

SOVJETSKA ZVEZA

Sovjetska znanstvenika Burov in Andrijevska sta po dolgoletnih poskusih uspela izdelati steklo z isto trdoto kot jeklo, ki pa je petkrat lažje in znatno cenejše. To steklo se bo uporabljalo za oblogo potniških vagonov, avtomobilov in čolnov. Poleg tega bodo iz tega stekla izdelovali lažje konstrukcije, plošče za strehe, pohištvo in sanitetne naprave.

Ko je bil Mars najbližje naši zemlji, so ga v bližini Leningrada snemali s televizijo in tako posredovali gledalcem in strokovnjakom močno povečano silko Marsa.

AVTOMOBIL NA REAKCIJSKI POGON

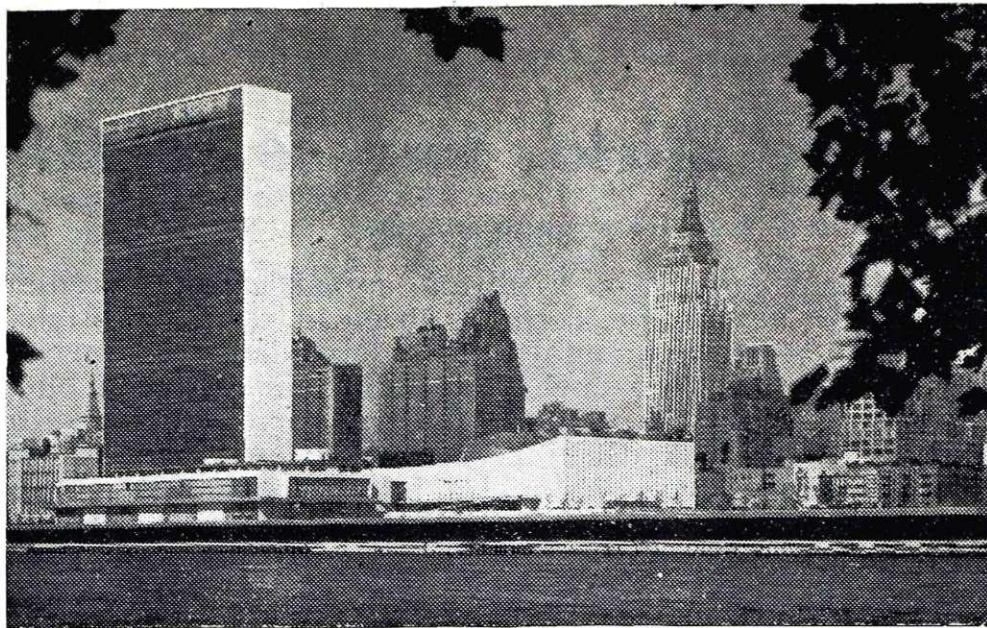
V avtomobilski tovarni Gorki (Sovjetska Zveza) so skonstruirali nov dirkalni avtomobil na reakcijski pogon na principu rakete. Turboreaktivni motor nima niti prenosa na kolesa, niti nima prestav. Doseže brzino do 300 km na uro.

SLOVENIJA

Pri Šempetru v Savinjski dolini so pri prekopavanju na dvorišču Agroservisa odkopali razne bronaste, železne in steklene predmete iz rimskih časov. Odkrili so tudi grobove ter v njih našli zapetnico, stekleno čašo in glinast lonček. Najdišča pri Šempetru so znana zaradi svoje pomembnosti že po vsem znanstvenem svetu. Izkopavanja vodi Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

JAVORNIK

Paznik pri parnih kotlih na Javorniku je verjetno v noči od 21. na 22. septembra nekoliko zadremal. Ko se je prebudil, je zagledal kazalec na uri, ki je kazal točno na pol in je kar potegnil za sireno. Tuljenje ob pol petih zjutraj (toliko je bila namreč ura) je vrglo mnogo delavcev prezgodaj iz postelje. Nekateri niti svojim uram niso zaupali in so že kar ob petih prišli v tovarno. Seveda, ne najboljše volje, zlasti še ne gasilci, ki so bili prepričani, da nekje gori.

Pogled na New York

Obrtništvo je razvito samo v zlatarski panogi in pri izdelovanju luksuznih izdelkov, kjer se ročno delo ne more zamenjati s strojem. Sicer pa je obrtništvo izključno panoga, ki samo popravlja izdelke industrije, kadar se ti le malo obrabijo (čevljarstvo itd.). Zaradi tega Amerika ne pozna krojačev v našem smislu. Krojači so samo še sen bogatašev, kajti skrojena in izgotovljena obleka je nedosegljiva srednjemu sloju. Konfekcija je zavzela mesto krojačev. Tudi manufakturne trgovine so drugačne, slične so našemu „narodnemu magazinu“, le da so še večje. V njih se dobi vse, na debelo in na drobno. Tako lahko tekmujejo v kvaleteti in ceni, in poslujejo vedno z dobičkom. Amerikanec zato masovno kupuje v njih. Velike trgovine z živili, „Super Markets“, so posebno v velikih mestih popolnoma zamenjale živilske trge, male trgovine in ostale obrtnike (mesarje, peke, itd.). V ogromnem prostoru si vsak z vozičkom izbira sam, plača pa pri izhodu. Postrežbe ni, le blagajniki so, katerih pa je v odnosu s številom kupovalcev zelo malo. Režija je zelo majhna. Potrebno je le izpopolnjevati police s pakiranimi živili in ponovno prinesiti zavito in že razsekano meso. S to koncentracijo so poleg manjše režije dosegli tudi to, da so iz verige vmesnih prekupčevalcev in predelovalcev, katerih pa je na žalost še sedaj več kot preveč, (o čemer govori tudi prevelika razlika med plačilom, ki ga dobi kmet za svoje pridelke in prodajno ceno), izloči vsaj eden, prodajalec na debelo. Posebno pozitivno deluje to na artikole, ki se radi pokvarijo, kakor sadje in zelenjava. Nakupovalec teh velikih prodajaln gre direktno v okraje, kjer se sadje ali pa zelenjava prideluje. Čas med nabiranjem in prodajo je zato sorazmerno kratek, (čeprav so razdalje za naše pojme ogromne), kar je posebno važno v velikih mestih. Hladilne naprave na samih vozilih (kamioni, železnice) igrajo pri tem veliko vlogo.

Majhne trgovine so zaradi večje režije dražje, ker v cenah ne morejo tekmovati z večjimi. Da bi se ti mali trgovci le nekako preživljali in si zagotovili svoj obstoj, imajo običajno trgovine odprte od zjutraj pa do pozne noči in v teh „dežurnih“ urah nadoknadijo sicer manjši promet. To velja predvsem za trgovine z živili.

(Dalje)

Kratka zgodovina NOB na Gorenjskem

Tako govori o preseljevanju Slovencev in drugem nemškem terorju ohranjeni italijanski dokument. Govori tudi, da se je ljudstvo vdalo v usodo. Res bi se, da se ni porajala osvobodilna misel, ki jo je na pobudo Komunistične partije prižgala Osvobodilna fronta. Tudi Italijanov si Gorenjci niso želeli; misel, ki jih je razplamtevala, je napovedovala boj vsem okupatorjem in to so Italijani isti dan, ko je polkovnik Annibale Gallo pisal navedeno naročilo, že prav dobro vedeli. O tem govori ohranjeno zaupno poročilo karabinjerskega majorja Gabriela Pianese, v katerem pravi, da sta »razpoloženje in morala ljudstva (v ljubljanski pokrajini, ki so jo »osrečili« Italijani! — op. ur.) v tem trenutku (7. julija 1941 — op. ur.) precej dvoumni... in da je velika večina slovenskega ljudstva sprejela vest o vojni napovedi osovinskih držav Rusiji z nekim težko prikritim navdušenjem, ki ga ni moglo docela zatajiti in kateremu je dalo... jasno duška s svojim nenadnim prazničnim in radostnim razpoloženjem na ulici in v prenapolnjenih javnih lokalih. Drug očitni dokaz bratskih čustev do Rusije je videti v tem, da kaže prebivalstvo Ljubljane, odkar so se začele sovražnosti proti ZSSR, neko izrazitejšo brezbriznost in nestrpnost do Italijanov...«

Kaj je to pomenilo? Ničesar drugega, kakor da so meje, ki so jih začrtali Nemci, Italijani in Madžari padle. Znotraj okupirane Slovenije se je junija 1941 porajala neka nevidna država v državi in po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo pokazala svoje prve znake obstoja, ki okupatorjem ni obetala nič dobrega. Prevoz gorenjskih pregnancev skozi Ljubljano je izzval v Ljubljani demonstracije, ki so jih Italijani, užaljeni zaradi nemške ukane pri delitvi plena na Gorenjskem, dopustili. Niso vedeli, da so bile te demonstracije pravzaprav že jasno izražena enotnost in borbena volja slovenskega ljudstva, da se upre fašizmu in si izbojuje svobodo.

ZA SVOBODO — V BOJ

Napad na Sovjetsko zvezo 22. junija 1941 je bil signal za osvobodilni boj. Centralni komite Komunistične partije Jugoslavije je ta dan izdal proglas, s katerim je pozval jugoslovanske narode na oboroženo borbo proti fašističnemu zavojevalcu. Isti dan je bilo v Sloveniji ustanovljeno Glavno poveljstvo slovenskih čet, ki so ga tvorili komandant Franc Leskošek - Luka, politkomisar Boris Kidrič (kasneje ga je zamenjal Miha Marinko), namestnik komandanta Aleš Bebler - Primož in člani Stane Zagar, Oskar Kovačič, Dušan Podgornik in Marjan Breclj. Centralni komite Komunistične partije Slovenije pa je izdal proglas, v katerem med drugim pravi: »V tej naši nacionalni vojni ne položimo orožja iz rok prej, dokler ne bo fašistični tlačitelj popolnoma razbit in uničen, dokler ne bo osvobojena zadnja ped slovenske zemlje.« Ta dan so odšli prvi slovenski partizani v gozdove, med njimi so bili tudi gorenjski in jeseniški. Naslednje dni so odhajali v gozdove novi prvborci. Tiste dni po 22. juniju 1941 sta Izvršni odbor Osvobodilne fronte Slovenskega naroda in CK KPS pozvala v Osvobodilno fronto vse slovenske skupine in organizacije, ki se niso vdinjale okupatorju. V Fronto se je vključilo osemnajst političnih skupin.

Slovenski poročevalec je 22. junija 1941 objavil temeljne točke Osvobodilne fronte, sprejete na ustanovnem sestanku 27. aprila 1941, kot glavna gesla narodnoosvobodilnega boja (Slovenski poročevalec, leto II. — 22. junija 1941 — št. 4. GESLA NAŠEGA OSVOBODILNEGA BOJA):

»1. Pravica slovenskega naroda do samoodločbe, všteti pravico do odcepitve in združenja z drugimi narodi! Kdor izrecno ne priznava slovenskemu in slehernemu drugemu narodu te pravice v njeni celoti, se potvarja, če pravi, da je bojevnik proti imperializmu; ostaja na takih

ali drugačnih postojankah imperializma, pa naj se še tako peni v »osvobodilnih« frazah.

2. Osvoboditev in združitve razkosanega slovenskega naroda, všteti koroške in primorske Slovence!

3. Sloga in enotnost zaslužjenih narodov Jugoslavije in vsega Balkana v njihovem boju za osvoboditev!

4. Sovjetska zveza je vodilna sila in glavna opora v osvobodilni borbi slovenskega naroda in vseh zatiranih narodov; ona nam je vzor enakopravnega sožitja med narodi, njihove sloge in pogojev za njihov neomejen narodni razvoj brez nacionalnega zatiranja in brez kitajskega zidu med narodi!

5. Osvoboditev slovenskega naroda je možna samo na ruševinah imperializma!

6. Brez boja proti izdajalski »lastni« kapitalistični gospodi se zatirani narod ne more osvoboditi!

7. Bratstvo in mir med narodi! — Tak mora biti zmagoslavni rezultat protiimperialističnega boja, ki bo porušil imperializem pri njegovih temeljih!

Osvobodilni boj slovenskega ljudstva je imel že od vsega začetka revolucionarni značaj. Njegov cilj je bila nacionalna in socialna osvoboditev slovenskega ljudstva. Da sta Partija in Osvobodilna fronta mogli postaviti že v začetku boja tako revolucionarna gesla, kakor je na primer: Brez boja proti izdajalski kapitalistični gospodi se zatirani narod ne more osvoboditi! — je bil vzrok v izdajstvu nekdanjih vladajočih in gospodarskih krogov, ki so začeli klečeplaziti pred okupatorji. Slovenskemu ljudstvu je bilo znano, da so se takozvani »predstavniki slovenskega naroda«, kakor so se ti izdajalci imenovali, zbrali že 4. maja 1941 pri italijanskem civilnem komisarju Grazioliju v stekleni dvorani vladne palače, kjer jim je le-ta prebral odlok o priključitvi ljubljanske pokrajine k Italiji. V imenu navzočih »predstavnikov slovenskega naroda« se je dr. Natlačen zahvalil za »zagotovilo možnosti za etnični obstanek in razvoj slovenskega naroda«. Posebno zahvalo v posebni spomenici so izrekli še Mussoliniju. Pod njo se je podpisalo vseh 26 »predstavnikov«: dr. Marko Natlačen, Ivan Pucelj, dr. Franc Novak, dr. Ivan Mohorič, dr. Gustav Gregorin, dr. Andrej Gosar, dr. Matija Slavič, dr. Jure Adlešič, dr. Janko Zirovnik, dr. Ivan Kuhar, inž. Mirko Pirkmajer, Karel Čeč, Albin Smerkolj, Ciril Majcen, Karel Kavka, dr. Jože Lavrič, Jože Jonke, dr. Vladimir Ravnikar, dr. Ivan Slokar, Avgust Praprotnik (predsednik nekdanje Kranjske industrijske družbe in največji zatiralec jeseniškega proletariata — op. ur.), Adolf Golia, Alojz Rigler, Rudolf Smersu, Miloš Stare, dr. Jure Koce in Stanko Virant¹¹. Kapitalisti in nekdanja vladajoča slovenska buržoazija so se postavili že v začetku okupacije na sovražnikovo stran, ga podpirali s svojim kapitalom in tako izdali slovensko ljudstvo. Zato je popolnoma razumljivo, da se je osvobodilni boj slovenskega ljudstva obrnil proti njim.

Po 22. juniju je bilo delo Partije osredotočeno na dvoje področij; na razširjanje OF, to je, na razvijanje organizacijske mreže OF, zlasti njenih osnovnih celic, in na organizacijo prvih partizanskih oddelkov.¹² Na Jesenicah so pričeli organizirati ilegalne trojke.¹³ Prvi borci, večinoma komunisti in člani Zveze komunistične mladine so začeli zapuščati domove. Jože Gregorčič se je že po prihodu Nemcev umaknil v ilegalo. Sledil mu je Polde Stražišar, Arzenšek Viktor, Ažman Drago, Benedičič Ludvik, Stane Bokal, Jože Čelesnik, Janez Finžgar, Edvard Giorgioni, Ciril Grintov, Ferdo Koren, Franc Potočnik, Peter Rupar, Alfonz Oblak, Stanko Sekardi, Viktor Stražišar, Janez Šmid, Tonček Talar, Albert Vergelj, Matevž Benedičič, Franc Drobič, Mirko Frankič, brata Stane in Lado Kersnik, Anton Lončnar in Ivan Vovk - Živan so odšli v partizane že junija 1941, julija in kasneje so jim sledili že drugi jeseniški prvborci Franc

Benigar, Franc Benedičič, Jože Čufar, Jože Finžgar, Franc Guzelj, Franc Jerala, Ivan Kavčič, Viktor Kejžar, Rupert Kiršnar, Franc Klinar, Pavel Koren, France Konobelj - Slovenko, Alojz Koračin, Franc Kosmač, Jože Krajec - Žakelj, Ignac Králj, Franc Kraševac, Franc Kravs, Franc Križnar, Ivan Krmelj, Florijan Majhen, Slavko Oman, Ivan Pogačnik, Karel Preželj, Ivan Rebernik, Jakob Salamon, Jože Šavli, Ciril Tavčar, Albin Zemva, Ciril Trilar - Ciro, Karel Kozar - Romi, Tone Matoh, Janez Mlakar in Franc Jerovšek - Vasja. (Točne podatke o jeseniških prvoborcih najdeš v knjigi France Konoblja - Slovenka »Pod Možakljo in Karavankami so se uprli« — op. ur.).

O odhodu jeseniških prvoborcev v gozdove se je med leta 1945 zaplenjenimi nemškimi dokumenti našel dokument, ki ga je pisal poveljnik nemškega orožništva pri šefu civilne uprave na zasedenem ozemlju Koroške in Kranjske polkovnik Handl podpolkovniku zaščitne policije Hänischu v Kranju, ki je poveljeval rezervnemu policijskemu bataljonu št. 181. Dopis je datiran s 3. julijem 1941 in sega lasi:

»Val aretacij, izvršenih v zadnjem času med komunisti, je povzročil, da je del komunistov pobegnil z Jesenic in tava po alpskem področju med Jesenicami in Dovjem. Od tega časa dalje (približno 10 dni) so se na tem področju tako pomnožili primeri vlomov v planinske koč, kraje ovac in mazanje planinskih koč z boljševiskimi simboli, da se orožniki, ki so na razpolago, pri svojih obhodih ne morejo temu odločneje upreti.

Zato prosim, da se operativnim silam 181. rezervnega policijskega bataljona na Jesenicah ukaže, da pregleda vznemirjeno področje ter ukrene potrebno v sporazumu s pristojnim poveljnikom orožniškega okrožja v Radovljici.«

Kljub Handlovi zahtevi policijski bataljon 181 ni julija pregledal »vznemirjenega alpskega področja«. Ta bataljon je imel naslednje dni polne roke dela s preseljevanjem pregnanih Slovencev. Nemci so se julija meseca zagrizli v svoj germanizatorski načrt na Gorenjskem. Razen prvega izselitvenega vala Slovencev v Srbijo so julija 1941 gorenjski Nemci in bivši petokolonci pozdravili prihod nemškega učiteljstva na Gorenjsko. Nacistični list Karawanken Boote poroča v svoji tretji številki z dne 19. julija 1941, kako je koroški gaulajter in šef civilne uprave na zasedenem ozemlju Koroške in Kranjske Kutschera pozdravil nemško učiteljstvo ob prihodu na Gorenjsko: »Führer mi je naročil, je dejal načelnik civilne uprave, naj naredim zopet nemško deželo iz tega ozemlja, ki je bilo nekoč nemško in so ga oropali nemškega jezika duhovniki, šola in slovenska narodna društva. Sodelovanje učiteljstva je dragoceno in imenitno sredstvo za doseg tega cilja. V Mežičanih in Gorenjcih, ki so nemške krvi, moramo vzbuditi ponos na to svoje nemško pokolenje. Vodilna misel vsega našega delovanja mora biti Nemčija. Vse, kar tej misli nasprotuje in se ji zoperstavlja, bomo z železno doslednostjo strli. Iz prihoda učiteljstva naj prebivalstvo razvidi, da je zdaj konec lepih sanj o slovenski avtonomiji v koroškem prostoru. Tu se bo uveljavila (naša) moč prav v tem smislu, da bo dežela zopet nemška!«

Odgovor nemškemu terorju in Kuscherovim besedam so bili novi odhodi v partizane in drugi prvi znaki vesplošnega ljudskega odpora. Prav tiste dni v prvi polovici julija 1941, ko je Hutschera pozdravil nemško učiteljstvo na Gorenjskem, so se na asfaltirani cesti od Bleda do Lesc pojavili uporniški napisi in znamenja. V Grajskem kopališču na Bledu je 6. julija 1941 zaplapolala zjutraj rdeča zastava. Izobešenje te zastave se je razširilo še isti dan daleč naokoli, dasi so jo Nemci, takoj ko so jo zagledali, sneli. Napisno akcijo in izobešenje rdeče zastave so izvedli Blejski mladinci na pobudo Matije Verdника - Tomaža, ki je takrat organiziral osvobodilno gibanje na Bledu. O tej akciji so se domenili že 27. junija 1941 na sestanku, ki so ga imeli v kamnolomu Straža in ki so se ga udeležili mladinci Jože Ulčar (sedanji predsednik Upravnega odbora naše Zelenarne — op. ur.), Ludvik Bem, Stanko in Alojz Knaf-

lič, Tone Erman, Stanko Vrhunc, Tone Kunšič, Janez Vidic, Alojz Pintar in Božo Benedik. Na dan akcije so poleg zastave v Grajskem kopališču in napisne akcije izobesili zastavo tudi pred lekarno, zidove pa prelepili z lepaki, pozivajočimi na oboroženi upor. Tak lepak so nalepili celo na steno hotela Toplice, kjer je bil center in štab gestapa za zasedeno področje Koroške in Gorenjske. Petokoloncem in narodnim izdajalcem pa so poslali opomin s smrtno glavo.⁸ Istočasno pa so se nad Nomenjem in Kuplenikom že zbirale prve skrpine partizanov¹² z blejskega in bohinjskega področja. Ilegalne skupinice gorenjskih partizanov pa so se zbrale že tudi nad Kropo ter Tržičem in pod Storžičem.¹²

Na kranjskem področju se je pri pripravi na vstajo odlikoval predvsem sekretar Okrožnega komiteja KPS France Vodopivec, ki smo ga že omenili. Kakor se ga spominja tovariš Tomo Brejc, se je France Vodopivec znal tako neopazno kretati med ljudmi, na ulicah in cestah, da nikjer ni pritegoval pozornosti gestapovskih vo-hunov. Pri vsem tem je na kolesu neprestano švigal sem in tja, obhodil javke, prejemal poročila, dal nova navodila in potem neopazno izginil. Med ljudmi, ki so ga poznali in s katerimi je delal, je užival zaupanje, nadalje se je strogo držal konspiracije, kar mu je kljub največji aktivnosti pri organiziranju osvobodilnega boja omogočilo, da se je do junija 1942 obdržal na terenu. Vojni komite pri Okrožnem odboru KPS v Kranju je dne 7. julija 1941 na sestanku v Kokrici in v Gozdu nad Stranjami začel z mobilizacijskimi pripravami prvih partizanskih edinic¹³ na tržiškem in kranjskem področju. V Škofji Loki, kjer so bile prve aretacije kmalu po 22. juniju 1941 v tovarni »Šešir«, so konec junija in v začetku julija ustanovili skojevsko organizacijo¹³ z namenom, da razvije odporniško gibanje med mladino in jo pripravi za vstop v partizane. V Poljanski dolini je pripravljial upor Maks Krmelj, v Selški in na področju severovzhodnega predela Jelovice pa se je pri pripravljanju upora najbolj odlikoval tovariš Ivan Bertonec - Johan.¹³

(DALJE)

Aron Cortus

Rudar

Jaz,
Ion Ciura,
rudar iz romunskih gora,
sem stradal,
devet tednov brez dela v omotice padal.
Zdaj se poslavljam,
iz vašega sveta se odpravljam.
Stisnil sem pest
in iz dinamita si gnetem zdaj
svoj zadnji grizljaj...

Jutri ne bo več po hišah prosjačil,
ne bo si z ostanki želodca več tlačil
Ion Ciura, rudar...
Jutri se bodo za vedno zaprle njegove oči,
usta in skrbi...
Usodi dam se brez pritožbe streti.
Kakor kamen pred njo stojim
z želodcem svojim (o, kako grize ta pes prekleti!)
sem miren in pripravljen, da v zrak zletim.

Iz romunščine prepesnil Ivan Rob

Teden kulture na Javorniku -

manifestacija enotnosti, volje in akcije prebivalstva

Prebivalcem Javornika in Koroške Bele bo ostal v trajnem spominu teden kulture, ki so ga množične organizacije v tem delavskem kraju organizirale v lanskem letu. Tako so dostojno proslavili oziroma počastili deseto obletnico osvoboditve. Prav zaradi tega so na Javorniku sklenili, da bodo vsako leto organizirali enotedenske kulturne in športne prireditve in sicer v počastitev dneva, ko so okupatorji v prvih mesecih okupacije v letu 1941 ustrelili za pokopališčem 5 talcev. V spomin na ta žalostni ali vendar nikdar pozabljeni dogodek bodo vsako leto na Javorniku proslavili 4. september kot krajevni praznik, ki je bil prav v letošnjem letu na eni izmed zadnjih sej Občinskega ljudskega odbora Jesenice uzakonjen s posebnim odlokom.

Posebnost letošnjega tedna Kulture na Javorniku je bila med drugim tudi ta, da so v večji meri kakor doslej sodelovale tudi ostale športne organizacije. Prireditve so bile kljub precejšnjim težavam dobro organizirane in od prebivalstva tudi lepo in dostojno obiskane. Zelo zanimiva je bila zgodovinska razstava, ki jo je pripravila in uredila organizacija ZB NOV. Letošnjo razstavo so uredili v veliki dvorani fizikulturega doma. Razstava, je bila dovolj zgovoren dokaz, da prebivalci železarskega revirja na Javorniku hranijo veliko zgodovinskega gradiva iz časov, ko se je delavstvo organizirano borilo proti kapitalističnemu izkoriščanju, ohranjene pa je tudi precej partijske literature, kakor tudi gradiva iz časov štiritletnega narodnoosvobodilnega boja. II. del razstave so dopolnile množične organizacije, ki so na lep način prikazale svojo dejavnost. Razstavljeni so bila številna darila, diplome, odlikovanja, ki so jih posamezna društva in organizacije prejele kolektivno ali pa so jih priborili njihovi člani kot posamezniki v desetih povojnih letih. Razstavo v dvorani fizikulturega doma je obiskalo več kakor 1500 ljudi, med njimi tudi predsednik Okrajnega odbora zveze borcev NO tov. Ivan Bertonec-Johan, predsednik Občinskega ljudskega odbora Maks Dolinar, predsednik Sveta Svobod in prosvetnih društev okraja Kranj, tov. Dušan Bavdek ter člani gostujoče igralske družine DPD Svoboda Stražišče pri Kranju in drugi. V kolikor bi organizatorji razstave imeli večji prostor, bi vsekakor razstavili veliko več zgodovinskega

in ostalega gradiva, ki doslej še ni bilo objavljeno. To vprašanje bo rešeno šele z dograditvijo novega prepotrebne kulturega doma, ki pa žal še ne bo zgrajen v bližnji bodočnosti.

Poleg razstave je omeniti še ostale prireditve in sicer proslavo 80-letnice rojstva proletarskega pisatelja Ivana Cankarja, ki pa je bila nekoliko slabše obiskana ali kljub temu nadvse uspeša. Člani igralske družine DPD Svoboda Javornik so v režiji Cirila Kavalarija uprizorili Delakovo dramatisacijo Cankarjevega „Hlapca Jerneja“, glasbeno spremeljavo na klavirju pa je oskrbela in izvajala absolventka glasbene akademije v Ljubljani tov. Breda Bidovec, ki se v svojem prostem času tudi uspešno udeležuje v javorniški Svobodi.

Precejšnje zanimanje je vladalo med prebivalstvom tudi za gostovanje igralske družine DPD Svoboda Stražišče pri Kranju. Svobodaši iz Stražišča pri Kranju so se tokrat predstavili z dramo Garcie Lorca „Mariana Pineda“. Dokaj zahtevno odrsko delo je režiral režiser Slov. nar. gledališča iz Maribora tov. Peter Malec, igralci pa so svoje vloge odigrali v splošno zadovoljstvo vseh gledalcev. Pripomniti je, da je bilo to že drugo gostovanje tovarišev iz Stražišča v eni sezoni, člani igralske družine Svobode iz Javornika pa so obljubili, da bodo obiskali Stražišče v bližnji bodočnosti, kjer se bodo predstavili z že omenjenim delom Ivana Cankarja ter novo naštudirano opereto „Tam na gorah“. Ko je že govora o opereti, naj povemo le to, da je bila prvič izvajana v tednu kulture in je za krajevne prilike nadvse uspeša. Tokrat naj omenimo le to, da je tov. Kalan Matevž z igralskim kolektivom kot režiser dobro naštudiral zahtevno odrsko delo, ki je bilo deloma celo presenečenje za prebivalstvo Javornika in Koroške Bele. Vse kaže, da imajo pri igralski družini javorniške Svobode precej novih igralcev, ki so mladi in imajo zanimanje za delo na odru ter bi jih kazalo upoštevati pri izbiri igralcev ter pevec za nadaljnja odrska dela, ki jih nameravajo na Javorniku uprizoriti tako v nastopajoči kakor tudi v prihodnjih sezonah.

Dobro so se obnesli na Javorniku tudi člani ansambla narodnih plesov DPD Svoboda Jesenice, ki so želi za svoje izvajanje priznanje s strani občinstva.

Kakor kulturne tako so bile razmeroma dobro obiskane tudi športne prireditve. V času trajanja tedna kulture so nastopali na Javorniku člani odbojcarskih ekip iz Javornika, Žirovnice, Blejske Dobrave in Gorij, zmagali pa so gostje, člani TVD Partizan iz Žirovnice pred Javorčani in odbojkarji z Blejske Dobrave.

Program tedna kulture so dopolnili tudi strelci SD Triglav, ki so se pomerili v prijateljskem srečanju s strelci z Jesenic. Zmagali so gostje iz Jesenic, to je člani strelske

su uvrstila med najboljše šahovske odseke oziroma ekipe v kranjskem okraju.

Teden kulturnih prireditev so na Javorniku zaključili z veliko spominsko proslavo 20. obletnice stavke na Gorenjskem in ob tej priliki odkrili v tovarni spominsko ploščo, v dvorani osnovne šole pa je bila spominska proslava, kjer je govoril ljudski poslanec Janez Mlakar, nato pa so ponovili odrsko delo Ivana Cankarja „Hlapec Jernej in njegova pravica“.

Prizor iz dramatizirane
novele Ivana Cankarja
»Hlapec Jernej
in njegova pravica«
Foto: J. Prešeren

družine „Matija Verdnik-Tomaž“ in sicer z razliko 67 krogov. Prav tako je bila zanimiva tudi šahovska simultanka, ki jo je vodil šahovski prvak mesta Jesenic tov. Korošec, ki je tudi prepričljivo zmagal nad udeleženci simultanke iz Javornika in Žirovnice. Vse kaže, da je število ljubiteljev šahovske igre vsak dan večje, tako da se bo šahovska sekcija DPD Svoboda Javornik v kratkem ča-

Ob zaključku naj povemo le to, da je teden kulturnih prireditev na Javorniku uspel predvsem zato, ker so v pripravah sodelovali odbori vseh množičnih organizacij in tako poskrbeli za nemoten potek prireditev ter za zadovoljiv obisk, in tako uresničili oziroma dokazali enotnost volje in delovanja prebivalstva na Javorniku in Koroški Beli.

Fizkultura in šport

Jeseniški odbojkarji zmagovalci na pokalnem turnirju

V zvezi z občinskim praznikom je bil tudi letos organiziran pokalni turnir v odbojki. Tekmovanja so se tokrat udeležile ekipe odbojkarjev: OK Prešeren iz Radovljice, OK iz Kroke ter odbojcarsko moštvo SD Jesenice. Tekmovanje je bilo pod pokroviteljstvom občinskega ljudskega odbora Jesenice, tekmovalci pa so se borili za osvojitvev

prehodnega pokala, katerega so si v lanskem letu priborili odbojkarji SD Prešeren iz Radovljice. Na tekmovalstvu so bili doseženi naslednji rezultati:

**OK JESENICE : OK PREŠEREN
RADOVLJICA 3:2**

Tekma med odbojkarji z Jesenic in Radovljice je bila posebno zanimiva v zadnjem

setu, ko so člani odbojbarske ekipe Prešeren vodili že z 12:8, nato pa so domačini rezultat izenačili in končno tudi zmagali z rezultatom tega seta 15:13.

OK KROPA : OK PREŠEREN 3:1

V nadaljevanju zelo zanimivega tekmovalja je bila na sporedu tekma med odbojkarji iz Kroke in Radovljice. Tekmovalci iz Radovljice so se dobro držali le v prvem setu nato pa so pobudo vzeli v svoje roke odbojkarji iz Kroke, tako da so v izredno lepi igri tekmo odločili v svojo korist.

OK JESENICE : OK KROPA 3:0

Največ zanimanja med ljubitelji lepe odbojbarske igre je vladalo za finalno tekmo. Jeseničani so z lepo in solidno igro zmagali v vseh treh setih in sicer 15:0, 15:0 in 15:7, tako da je končni rezultat te tekme 3:0 v korist odbojkarjev z Jesenic. Ob zaključku tekmovalja je prehodni pokal Železarne izročil zmagovalcem član upravnega odbora tov. Slaven Berlisk in domači, kakor tudi gostujočim odbojkarjem zaželel kar največ uspehov tudi pri tekmovalju in nastopih v prihodnosti. O. S.

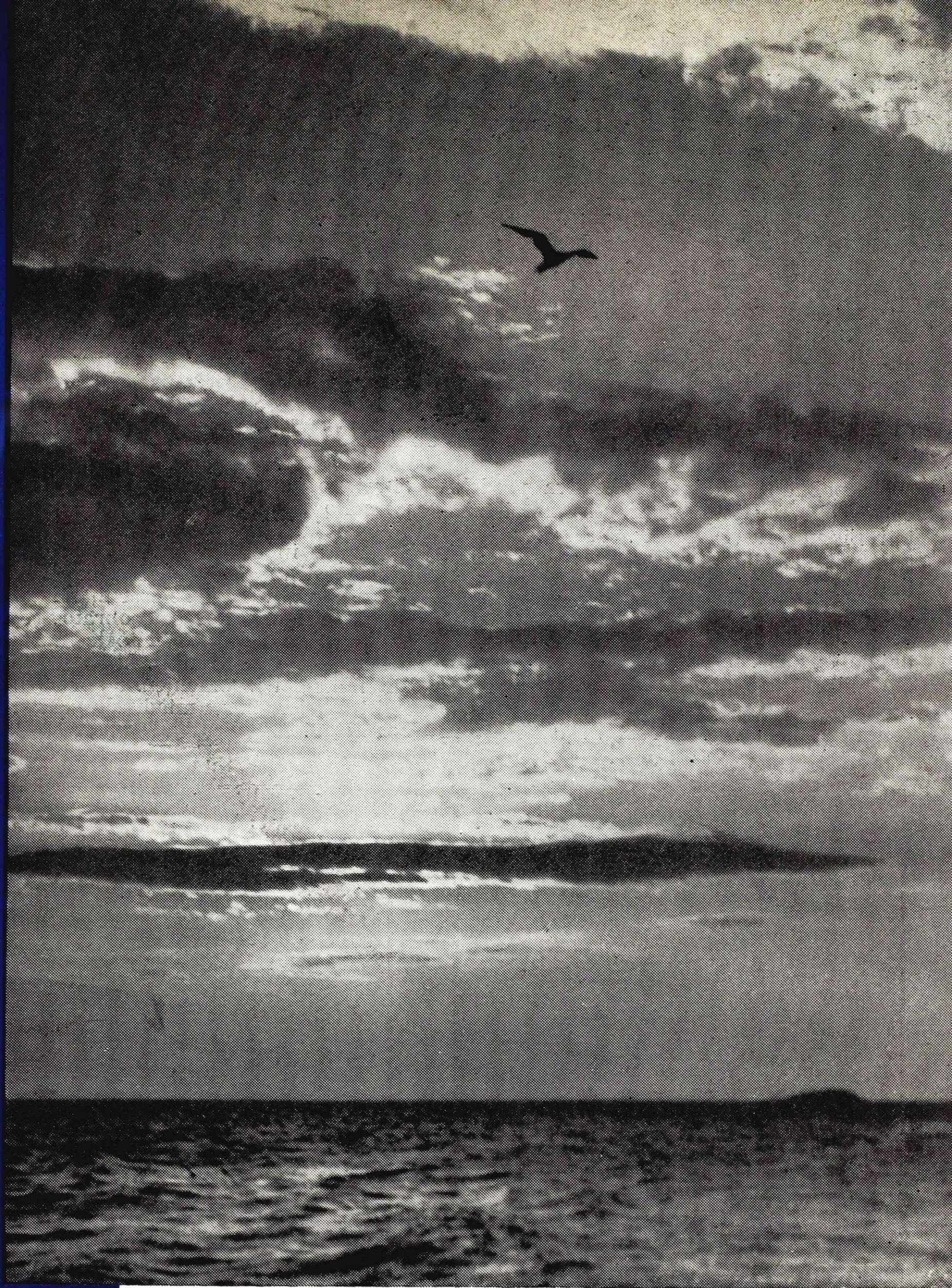
Izšla je prva številka biltena »Novi obrati«

Na pobudo mladinskega aktiva predelovalnih obratov je pred kratkim začel izhajati bilten »Novi obrati«. Vsekakor je to lepa pobuda mladih delavcev iz novih obratov v Hrenovici, ki jo kaže posnemati in sicer tako, da bi mladinske organizacije v večjih obratih naše železarne po potrebi izdajale takšne biltene na ciklostilu. V prvi številki biltena »Novi obrati«, ki je izšla na petih straneh, so pozdravne besede grupnega šefa ing. Miroslava Nikoliča in

obratovodja Mirka Rozmana, poleg tega še poročilo o uspehih na področju udejstvovanja mladinskega aktiva pri športnih tekmovaljih in objavlja rezultate tekmovalja v počastitev pete obletnice delavskega upravljanja v naši železarni, na katere so mladinci iz predelovalnih obratov tudi upravičeno ponosni. Objavljeno je tudi poročilo o športnih tekmovaljih, ki so se jih udeležili mladinci iz omenjenih obratov ob priliki tradicionalnega mladinskega festivala na Jesenicah.

Varuj svoje oči, zato uporabljaj zaščitna očala

Poto Jaka Čas

*J*e morje široko, globoko...